

**FAKULTA PRÁVNICKÁ
ZÁPADOČESKÉ UNIVERZITY
V PLZNI**

DIPLOMOVÁ PRÁCE
**Trestný čin vraždy (současná právní úprava v
českém trestním zákoníku a náměty de lege ferenda)**

Bc. Lucie Siváková

Plzeň, 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Lucie SIVÁKOVÁ**
Osobní číslo: **R19M0359P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Trestný čin vraždy (současná právní úprava v českém trestním zákoníku a náměty de lege ferenda)**
Zadávající katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Historie a vývoj úpravy trestného činu vraždy v českém právu
2. Skutková podstata vraždy
3. Charakteristika osobnosti pachatele a oběti vraždy
4. Vývojová stádia trestného činu vraždy
5. Tresty za vraždu dle českého trestního zákoníku a srovnání se zahraniční úpravou
6. Komparace vraždy s ostatními trestnými činy proti životu
7. Omyl, nutná obrana a opilství v souvislosti s trestným činem vraždy
8. Hranice mezi trestným činem vraždy, zabitím a nutnou obranou
9. Náměty de lege ferenda ve vztahu k eutanasii a trestu smrti

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- Bárta, B. a kol.: Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí. Praha : PF UK 1968.
- Čírtková, L., Kriminální psychologie. Praha, Eurounion 1998
- Čírtková, L.: Psychologické profilování: teoretický základ a empirická databáze. Kriminalistika 1995, 2, 110-116.
- Drbohlav, Andrej: Etopedie I. : trest smrti versus trest života pro sériové vrahy. Hradec Králové : Gaudemus, 2005. 151 s.
- Drbohlav, Andrej: Psychologie sériových vraždů: 200 skutečných případů brutálních činů sériových vraždů současnosti. Praha: Grada, 2013. 466 s., ISBN 978-80-247-4371-4.
- Heretik, Anton: Extrémna agresia I.: Forenzná psychológia vraždy. Nové Zámky : Psychoprof, 1998
- Hofmanová, Jiřina: Jak se vraždí v Česku : studie vražd spáchaných v letech 1969-2009. Praha : Jaroslav Hofman, 2011
- Hořák, J.: Úmyslná usmrcení de lege ferenda. AUC-Iuridica č. 2/2007, s. 133-142
- Hořák, J.: Vyprovokované zabití v německém trestním právu. Kriminalistika č. 4/2008, s. 253-276
- Hořák, J.: Úmyslná usmrcení v afektu. Část I. Trestní právo č. 10/2008; Část II. Trestní právo č. 11/2008, s. 5-2
- Hořák, J.: Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. In: Jelínek, J. (ed.): O novém trestním zákoníku : sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2009, trestněprávní sekce. Praha : Leges, 2009, s. 72-86
- Hořák, J.: Agresivní a provokující oběť násilného trestného činu. Kriminalistika, 2010, 2, 102-133

Vedoucí diplomové práce: **Prof. JUDr. Jan Musil, CSc.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **27. ledna 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 31. července 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Trestný čin vraždy (současná právní úprava v českém trestním zákoníku, a náměty de lege ferenda)*“ zpracovala sama. Veškeré prameny, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala prof. JUDr. Janu Musilovi, CSc., za cenné rady, připomínky a pomoc při zpracování mé diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Historie a vývoj právní úpravy trestného činu vraždy v českém právu	3
1.1. Trestní zákoník č. 117/1852 Ř. z.	3
1.2. Trestní zákon č. 86/1950 Sb.	4
1.3. Zákon č. 63/1956 Sb.	5
1.4. Trestní zákon č. 140/1961 Sb.	6
1.4.1. Shrnutí	7
2. Současná právní úprava	7
2.1. Prostá vražda.....	8
2.2. Premeditativní vražda	9
2.3. Kvalifikovaná vražda.....	10
3. Skutková podstata vraždy	11
3.1. Objekt	12
3.2. Objektivní stránka.....	12
3.3. Subjekt	15
3.4. Subjektivní stránka	18
4. Vývojová stadia trestného činu vraždy	20
4.1. Příprava.....	20
4.2. Pokus.....	21
5. Tresty za vraždu dle českého trestního zákoníku a srovnání se.....	23
zahraniční úpravou	23
5.1. Mimořádné snížení a zvýšení trestu odnětí svobody.....	24
5.2. Výjimečný trest.....	24
5.3. Promlčení trestní odpovědnosti	25
5.4. Ochranná opatření.....	25
5.5. Trestání mladistvých.....	26
5.6. Návrhy de lege ferenda	26
6. Zahraniční úprava	27
6.1. Spolková republika Německo	27
6.2. Slovenská republika.....	28
6.3. Republika Rakousko	29
7. Komparace vraždy s ostatními trestnými činy proti životu	29

7.1.	Zabití § 141 trestního zákoníku	29
7.2.	Vražda novorozeného dítěte matkou	32
7.3.	Usmrcení z nedbalosti.....	33
7.4.	Účast na sebevraždě.....	35
7.4.1.	Asistovaná sebevražda a eutanazie.....	36
7.4.2.	Návrhy de lege ferenda.....	36
8.	Omyl, nutná obrana a trestný čin opilství v souvislosti s trestným činem vraždy.....	38
8.1.	Omyl	39
8.2.	Nutná obrana.....	40
8.3.	Trestný čin opilství	42
9.	Charakteristika osobnosti pachatele a oběti vraždy	44
	Závěr	48
	Resume.....	51
	Použité zdroje.....	53

Úvod

Jakou hodnotu má lidský život? Ne každý vnímá lidský život jako to nejcennější, co máme. Křesťany je člověk považován za Božího tvora, tudíž je pro ně lidský život nedotknutelnou hodnotou. I pro ateisty představuje lidský život nenahraditelný aspekt naší existence, ale jsou tu bohužel i lidé, pro které nemá lidský život žádnou cenu, resp. cizí život pro ně nemá žádnou cenu.

Z pohledu práva patří lidský život mezi základní lidská práva. Každý člověk má právo na život, nikdo nesmí být svého života zbaven, a ochrany je hoden lidský život dokonce ještě před narozením. V lidskoprávních dokumentech je právo na život zakotveno vždy v prvních ustanoveních, z čehož lze usuzovat, že právo na život požívá nejvyšší právní ochrany. To potvrzuje také současný trestní zákon, který považuje úmyslné zbavení jiného jeho života za společensky neškodlivější jednání. Úmyslné usmrcení jiného označuje trestní zákoník za trestný čin vraždy.

Cílem mé diplomové práce s názvem “Trestný čin vraždy (současná právní úprava v českém trestním zákoníku a náměty de lege ferenda)” bude vytvořit ucelený přehled o současné úpravě trestného činu vraždy v českém právu, vystihnout její problematické aspekty, a vytvořit efektivní a logické úvahy jejich úpravy de lege ferenda.

Pohled společnosti na vraždu se v průběhu historie měnil, což znamená, že se měnila i právní úprava tohoto činu. První kapitolou práce tedy bude historický vývoj právní úpravy trestného činu vraždy. Historický vývoj přitom bude s ohledem na téma této práce limitován pouze 20. stoletím. Budou uvedeny a rozebrány ty nejdůležitější legislativní dokumenty obsahující úpravu vraždy, a to od nejstaršího až po ten současný, tedy zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník.

V rámci současné právní úpravy budou rozebrány jednotlivé odstavce ustanovení § 140 trestního zákoníku. Bude tedy vymezena prostá vražda, premeditativní vražda a vražda kvalifikovaná. Ke každému druhu vraždy bude uveden alespoň jeden příklad z justiční praxe.

Třetí kapitola bude věnována skutkové podstatě trestného činu vraždy. V rámci objektu bude z právního hlediska definován lidský život, v rámci objektivní stránky bude rozebráno jednání, tedy způsob, kterým je možné jiného usmrtit, a rozebrána problematika příčinné souvislosti mezi jednáním pachatele a smrtí poškozeného. V souvislosti se subjektem trestného činu vraždy bude vymezena nepřičetnost, a u subjektivní stránky bude charakterizováno zavinění, kterým je u

vraždy vždy úmysl. Pro srovnání vraždy spáchané v úmyslu přímém a úmyslu nepřímém bude uvedena konkrétní kauza, o které rozhodovaly trestní soudy.

Čtvrtou kapitolou se pokusím nastínit, jak může být v soudní praxi složité kvalifikovat trestný čin vraždy ve stádiu přípravy či pokusu.

V následující kapitole uvedu tresty, které je dle současné právní úpravy možné uložit pachateli vraždy. V souvislosti s tím se budu zabývat institutem mimořádného snížení a zvýšení trestu odnětí svobody, a institutem promlčení. Samostatná podkapitola pak bude věnována také trestání mladistvých, kteří se dopustí vraždy dle § 140 trestního zákoníku. Nakonec uvedu vlastní návrhy de lege ferenda ohledně hranice trestní odpovědnosti a institutu promlčení trestného činu vraždy.

Pro srovnání uvedu v další kapitole, zahraniční právní úpravu trestného činu vraždy, a to konkrétně ve Spolkové republice Německo, Slovenské republice, a Republice Rakousko.

V sedmé kapitole této práce se zaměřím na ostatní trestné činy proti životu a provedu jejich srovnání s trestným činem vraždy. U každého trestného činu bude rozebrán nejméně jeden judikát. U trestného činu účasti na sebevraždě rozeberu také asistovanou sebevraždu a eutanazii, na kterou vyslovím vlastní názor, a návrhy de lege ferenda.

Osmá kapitola bude věnována institutu omylu, nutné obrany a trestnému činu opilství ve vztahu k trestnému činu vraždy.

V poslední kapitole se budu zabývat osobností pachatelů a obětí vraždy. Pokusím se sestavit obecný profil vraha a oběti vraždy.

1. Historie a vývoj právní úpravy trestného činu vraždy v českém právu

Je velice zajímavé, jak se v průběhu historie měnil pohled společnosti na čin vraždy, jak se měnila úprava skutkové podstaty vraždy, postih vraždy a také motivy, pohnutky a osobnost pachatele tohoto tak závažného činu.

Jelikož je však tato práce zaměřená, jak již z názvu vyplývá, na současnou právní úpravu vraždy, omezím se v této kapitole v rámci historie pouze na vývoj právní úpravy trestného činu vraždy ve 20. století.

1.1. Trestní zákoník č. 117/1852 Ř. z.

Značnou část 20. století byl na území České republiky účinný rakouský trestní zákoník č. 117 vydaný v roce 1852, který upravoval zločiny, přečiny a přestupky.

U zločinů se na základě prvního ustanovení zákona vyžadovalo zlého úmyslu pachatele. Za zločin se pak podle druhého ustanovení nepovažoval čin spáchaný duševně nemocnou osobou, osobou nepřičetnou, osobou ve stavu opilosti,

dále čin spáchaný v omylu, ve spravedlivé nutné obraně či spáchaný z neodolatelného donucení (z aplikace soudní judikatury vyplývá, že se pod pojmem neodolatelné donucení skrývá institut krajní nouze).

Trestní odpovědnost byla zákoníkem stanovena na 14 let.

Úpravu samotného trestného činu vraždy nalezneme v patnácté hlavě zákoníku. Skutková podstata vraždy zněla dle § 134 takto: „*Kdo jedná proti člověku v obmyslu, aby ho usmrtil, takovým způsobem, že z toho nastane smrt jeho nebo jiného člověka, dopustí se zločinu vraždy; i když výsledek tento nastal jen pro osobní povahu toho, jemuž ublíženo, nebo pouze pro nahodilé okolnosti, za nichž byl čin spáchán anebo jen z příčin vedlejších náhodou k tomu přistoupiších, pokud tyto příčiny byly přivoděny činem samým.*“¹

Zákoník rozeznával čtyři druhy vraždy a to: vraždu úkladnou, loupežnou, zjednanou a prostou. Vraždou úkladnou byla vražda provedená záludným způsobem, vraždou loupežnou vražda za účelem získání určité movité věci, vraždou

¹ Zákon č. 117/1852 Sb., zákon o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927.

zjednanou vražda provedena najatou osobou, a vraždou prostou jakákoliv jiná vražda.

Významným ustanovením byl § 140, neboť v něm zákoník stanovil skutkovou podstatu trestného činu zabití, čímž jej odlišil od vraždy. O zabití se dle tohoto paragrafu jednalo v případech, kdy došlo k usmrcení s nepřátelským úmyslem, avšak bez úmyslu usmrtit.

Tento zákoník dále stanovil trestnost pokusu, přípravy, účastenství, a upravil speciální skutkovou podstatu vraždy – vyhnání plodu vlastního (obdobné jako současný trestný čin vraždy novorozeného dítěte).

Hlavními tresty za spáchaný zločin byly trest smrti a trest žaláře, který se dělil na lehký a těžký. Za vraždu hrozil pachateli trest smrti, za vraždu manželského dítěte trest těžkého žaláře na doživotí, nemanželského dítěte pak těžký žalář od deseti do dvaceti let, a při vraždě dítěte způsobené opomenutím potřebné pomoci trest žaláře od pěti až do deseti let. Za zabití měl být pachatel potrestán těžkým žalářem od deseti do dvaceti let, a za loupežné zabití pak trestem smrti.

1.2. Trestní zákon č. 86/1950 Sb.

V roce 1950 byl v rámci právníkové dvouletky přijat trestní zákon č. 86/1950 Sb. Jelikož byl v tu dobu v Československé republice komunistický režim, celý zákon byl postavený na ochraně lidově demokratické republiky, její socialistické výstavby, zájmech pracujícího lidu a jednotlivce, a snaze vychovat občany k dodržování pravidel socialistického soužití.²

Tento zákon mimo jiné zvýšil hranici trestní odpovědnosti na 15 let, rozdělil zavinění na úmyslné a nedbalostní, přičemž stanovil, že se k trestnosti vyžaduje úmyslné zavinění, pokud není výslovně stanoveno, že je nedbalostní zavinění trestné. Zakotvil instituty krajní nouze a nutné obrany, jejichž znění je dosti podobné těm současným, a upravil trestnost pokusu a účastenství.

Úpravu trestných činů proti životu a zdraví nalezneme v šesté hlavě. Konkrétně vraždě je věnován § 216 a také § 217, který představuje privilegovanou skutkovou podstatu trestného činu vraždy. Z této oblasti trestných činů však zmizel trestný čin zabití. První odstavec paragrafu 216 obsahuje obecnou skutkovou podstatu vraždy, za kterou lze uložit pachateli trest odnětí svobody ve výšce 15 až

² Trestní právo včera a dnes TAUCHEN, Jaromír, Karel SCHELLE a kolektiv. *Trestné činy proti životu a zdraví včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2015. s. 160–166. ISBN 978-80-7418-248-8.

25 let. Druhý odstavec tohoto ustanovení pak představuje kvalifikovanou skutkovou podstatu, která stanoví, že v případě kdy se pachatel dopustí trestného činu vraždy opakovaně, usmrtí více osob, spáchá čin zvláště surovým způsobem, spáchá jej při loupeži, nebo existuje jiná zvláště přitěžující okolnost, bude pachatel potrestán odnětím svobody na doživotí nebo trestem smrti. Za vraždu se zvláště přitěžujícími okolnostmi šel uložit pouze trest smrti. Za úmyslné usmrcení novorozeného dítěte při porodu nebo hned po něm mohla být matka dítěte potrestána odnětím svobody na pět až deset let. Zákon pak upravuje ještě dva trestné činy proti životu, kterými jsou účast na sebevraždě a teror.

V případě účasti na sebevraždě jiné osoby hrozilo uložení trestu odnětí svobody ve výšce šesti měsíců až tří let. I tento trestný čin měl tzv. privilegovanou skutkovou podstatu. Za účast na sebevraždě mohla být osoba potrestána i odnětím svobody na 2–10 let, pokud se činu dopustila na osobě mladší osmnácti let, na osobě s duševní poruchou, nebo pokud existovala nějaká zvlášť přitěžující okolnost.

Tento trestný čin byl v zákoně upraven v § 226.

Trestný čin teroru nalezneme v § 80a, v první hlavě, která upravuje trestné činy proti republice. Za tento trestný čin byl souzen člověk v případě, že chtěl úmyslně odstrašit jiného od aktivní účasti na budování lidově demokratické společnosti, nebo mu tuto činnost znemožnit. Třetí odstavec tohoto ustanovení stanovil, že pokud osoba takovým jednáním způsobí jinému smrt, bude potrestána odnětím svobody na 25 let, nebo trestem smrti.³

1.3. Zákon č. 63/1956 Sb.

Důležitým milníkem bylo vydání zákona č. 63/1956 Sb., neboť ten zrušil trest odnětí svobody na doživotí, a stanovil maximální možnou výši na pětadvacet let. Navíc se díky němu stal trest smrti pouze jednou z možností, jak pachatele potrestat.⁴

³ Zákon č. 86/1950 Sb. Trestní zákon. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1950-86>

⁴ Zákon č. 63/1956 Sb., Zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-63>

1.4. Trestní zákon č. 140/1961 Sb.

I přesto, že byl zákon z roku 1950 hodnocen jako vcelku povedený, byl v souvislosti s přijetím nové ústavy, vývojem společnosti, a snahou humanizace nahrazen novým trestním zákonem č. 140/1961, který byl na území České republiky účinný od roku 1962 do roku 2010, kdy jej vystřídal současný trestní zákoník.

Požadavkem společnosti byl především mírnější postoj k trestní odpovědnosti za společensky méně nebezpečné činy a k trestním sazbám. Nový trestní zákon proto za trestný čin označil pouze společensky patrně nebezpečné jednání, které vykazuje znaky uvedené v zákoně. Tento zákon nově upravil například oprávněné použití zbraně, nedovolené přerušování těhotenství, zavedl novou formu účastenství v podobě organizátorství, a zmírnil trestní sazby za některé trestné činy.

Samotný trestný čin vraždy byl upraven v § 219, ze kterého však zmizela kvalifikovaná skutková podstata. Navíc stále nedošlo ke znovu odlišení zabití od vraždy. Společnost považovala takovou úpravu, nejzávažnějšího protiprávního činu, za nedostatečnou, a tak nakonec došlo k vydání novelizačního zákona číslo 175/1990 Sb., který přidal do § 219 druhý odstavce jakožto privilegovanou skutkovou podstatu k odstavci prvnímu.

Za naplnění této privilegované skutkové podstaty hrozil pachateli trest odnětí svobody na dvanáct až patnáct let, nebo také výjimečný trest. Trestného činu vraždy podle druhého odstavce paragrafu 219 se dopustil ten, který úmyslně usmrtil dvě nebo více osob, těhotnou ženu, osobu mladší patnácti let, veřejného činitele při výkonu nebo pro výkon jeho pravomoci, nebo usmrtil osobu zvlášť surovým způsobem, dopustil se vraždy opětovně, zavraždil jiného pro jeho rasu, etnicitu, národnost, vyznání či politické přesvědčení, nebo ten, který usmrtil jiného v úmyslu získat majetkový prospěch, anebo ten, jehož k činu vedla jiná zvlášť zavrženíhodná pohnutka.

Novela přinesla také úpravu trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou, který z počátku v zákoně chyběl.

Trest smrti byl původně trestem výjimečným a nemohl být uložen těhotné ženě a osobě mladší 18 let. Trest odnětí svobody bylo možno uložit maximálně do výše 15 let. Namísto trestu smrti bylo možné uložit trest odnětí svobody na 15 let až 25 let, což umožnil zákon č. 45/1973 Sb.

Zmiňovaná významná novela – zákon č. 175/1990 Sb., však trest smrti zcela odstranila, a navíc také zavedla trest odnětí svobody na doživotí jako výjimečný

trest za úmyslné kvalifikované usmrcení alespoň jedné osoby, vlastizrady, teroru, teroristického útoku, obecného ohrožení nebo genocida.⁵

1.4.1. Shrnutí

V průběhu 20. století se na území České republiky vystřídaly celkem tři trestní zákony. Jejich přijetí bylo vždy reakcí na vývoj společnosti, momentální režim a potřeby státu. Snahou bylo vždy vytvořit komplexní a funkční úpravu, avšak ani v jednom zákoně nebylo dosaženo komplexnosti a spravedlnosti při posuzování vraždy. Je třeba si uvědomit, že není vrah jako vrah, a oběť jako oběť. K usmrcení jiného dochází z různých důvodů, za různých okolností a různými způsoby.

Na nutnost diferenciací skutkových podstat úmyslného usmrcení začátkem 21. století upozornil vedle dalších např. i prof. Jan Musil, který kladl důraz na polehčující a přitěžující znaky vraždy, a tak se postupně začalo pracovat na novém zákoně, kterým je náš současný, již 13 let účinný, trestní zákoník č. 40/2009 Sb.

2. Současná právní úprava

Současnou právní úpravu trestního práva, a především pak trestného činu vraždy, představuje Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb.

Zákoník dělí trestné činy na přečiny a zločiny, přičemž přečinem se rozumí každý nedbalostní trestný čin a ten úmyslný trestný čin, za který pachateli hrozí trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let, a zločinem pak všechny ostatní trestné činy.

Jednotlivé trestné činy jsou upraveny ve zvláštní části, která se skládá z osmi hlav. Trestné činy jsou rozděleny do jednotlivých hlav dle jejich objektu, přičemž jsou zároveň seřazeny sestupně dle společenské škodlivosti.

Vražda je trestním zákoníkem považována za nejtěžší trestný čin, a proto je upravena hned v první hlavě zvláštní části, v § 140. První hlava nese název “trestné činy proti životu a zdraví”, a je rozdělena do dvou dílů. S ohledem na téma této

⁵ Trestní právo včera a dnes TAUCHEN, Jaromír, Karel SCHELLE a kolektiv. *Trestné činy proti životu a zdraví včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2015. s. 160–166. ISBN 978-80-7418-248-8.

Zákon č. 140/1961 Sb. Trestní zákon. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140>

práce je pro nás důležitý první oddíl, který upravuje celkem pět trestných činů, jejichž objektem je lidský život.⁶

2.1. Prostá vražda

Jak už bylo uvedeno, trestný čin vraždy je v novém trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., upraven v ustanovení § 140. Toto ustanovení obsahuje tři odstavce, přičemž první představuje tzv. prostou vraždu, která spočívá v úmyslném usmrcení jiného bez rozmyslu či předchozího uvážení.

Prostá vražda je vražda spáchaná v náhlém hnutí mysli, které však není omluvitelné a nedosahuje takové míry rozrušení, aby bylo možné kvalifikovat jednání jako trestný čin zabití dle § 141 trestního zákoníku.

Jde tedy o tzv. vraždu z okamžitého rozhodnutí, situační vraždu či afekt vraždu (afekt je nevolní psychická reakce člověka na neočekávanou situaci, při které dochází ke zúžení vědomí a snížení racionální kontroly – více v kapitole o zabití). Tato vražda bývá prováděna bodnutím, výstřelem, úderem apod.

Za vraždu dle § 140 odst. 1 byl rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem uznán vinným obviněný O. Š., který úmyslně usmrtil poškozeného J. L. tak, že jej jednou bodl kuchyňským nožem do oblasti hrudníku, čímž mu způsobil zranění, kterým podlehl. Pachatel po bodnutí poškozeného z místa činu utekl. Činu předcházela slovní rozepře mezi pachatelem a poškozeným, a také fyzické napadení ze strany poškozeného ve formě úderu do obličeje pachatele.⁷

Stejně byl kvalifikován i skutek obviněného J. V., který usmrtil svého nevlastního syna. Mezi obviněným a poškozeným docházelo opakovaně k slovním i fyzickým konfliktům. Předmětného dne, po hádce s manželkou a jejím synem, si došel obviněný do ložnice pro svou samonabíjecí pistol, kterou chtěl podle situace použít vůči poškozenému. Poškozený na obviněného J. V. křičel ať ho zabije, jinak on zabije jeho. Poté se sklonil k zemi, a když se rychle zvedal, obviněný dvakrát ze své pistole vystřelil. Jednou ranou obviněný zasáhl poškozeného nad kořenem nosu čímž mu způsobil závažné zranění, kterému poškozený podlehl.⁸

⁶ BORČEVSKÝ, P. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023. s. 9-32. ISBN 978-80-7380-909-6.

⁷ Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 31. 10. 2014, sp. zn. 52 T 6/2014

⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.03.2015, sp. zn. 4 Tdo 326/2015

2.2. Premeditativní vražda

Druhý odstavce § 140 upravuje kvalifikovanou skutkovou podstatu vraždy – tzv. premeditativní vraždu.

Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 30.05.2018, sp. zn. 5 Tdo 441/2018 konstatoval, že tzv. premeditace se primárně vztahuje k první etapě vědomého jednání, tedy k etapě rozhodovací, ve které dochází k volbě mezi variantami a možnostmi spáchání vraždy, a proto je možné premeditaci charakterizovat jako vědomý myšlenkový proces, při kterém pachatel hodnotí své budoucí jednání, a přistupuje tak k úmyslu ať už přímému či eventuálnímu.

Druhý odstavce § 140 opakuje text prvního odstavce a doplňuje jej o slova „s rozmyslem nebo po předchozím uvážení“, čímž se tento odstavce stává speciálním ve vztahu k prvnímu. Vražda premeditovaná je tedy závažnější, společensky škodlivější formou vraždy.

Rozmyslem lze chápat, byť jen krátkou úvahu, při které pachatel patřičně zváží své jednání a na základě toho úmyslně usmrtí jiného. Pachatel tedy jedná uváženě, ale nikoli po předchozím uvážení. Pachatel, který se dopustil trestného činu vraždy s rozmyslem, vnímal usmrcení jiného jako účelné řešení. Měl, byť jen malý prostor k úvaze, avšak čin nijak konkrétně a dlouhodobě nepromýšlel a neplánoval. Mezi prvotním konfliktem a následným útokem zkrátka musí existovat určitá časová prodleva, ve které si pachatel například obstará nůž, ale třeba i jen nabije zbraň, kterou již drží v ruce.

Příkladem vraždy spáchané s rozmyslem je případ obviněného, který po hádce s poškozenou odešel do kuchyně, kde vzal kuchyňský nůž, a během několika vteřin přešel za poškozenou, kterou nožem dvakrát bodl do míst, kde jsou uloženy pro život důležité orgány. Případ se dostal až k Nejvyššímu soudu, který se k námitce obviněného, že nejednal s rozmyslem, vyjádřil tak, že to, že obviněný přešel do kuchyně, kde si vzal nůž, který následně umístil tak, aby jej poškozená neviděla, lze považovat za určitý myšlenkový postup, byť trval pouze pár vteřin.⁹

Předchozím uvážením se rozumí vyšší forma rozvahy, zejména ve formě plánování a konkrétnějšího promýšlení činu. Jedná se tedy o utvoření určité představy o postupu provedení vraždy.¹⁰

⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13.01.2021, sp. zn. 8 Tdo 1298/2021

¹⁰ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s.94-134. ISBN 978-80-7380-651-4.

Předchozí uvážení lze demonstrovat na následujícím případě, o kterém rozhodoval Krajský soud v Plzni v roce 2014. Obviněný M. B., který byl na základě rozhodnutí Okresního soudu Plzeň-město povinen zdržet se kontaktu se svou manželkou, v rozhodný den vstoupil do domu, kde bydlela poškozená, a s plánem ji usmrtit čekal na schodišti, až vyjde ze svého bytu. Když se tak stalo, obviněný ji nejméně pětkrát bodl svým doneseným loveckým nožem do oblasti krku, hrudníku a břicha. Poškozená po převozu do Fakultní nemocnice v Plzni v důsledku svých utrpěných zranění zemřela.

Obviněný namítal, že jeho jednáním nebyl naplněn znak předchozího uvážení, a tak podal proti rozhodnutí Krajského soudu odvolání. U odvolacího soudu však obviněný neuspěl, a tak případ došel až k Nejvyššímu soudu, který konstatoval, že pro předchozí uvážení není třeba, aby byl plán usmrcení jiné osoby promyšlen zcela dopodrobna, ale stačí když si pachatel pouze rámcově vymezí rozhodné skutečnosti provedení činu, které pak může vzhledem k vývoji situace měnit. Předchozím uvážením je zvážení rozhodujících okolností provedení činu, tedy i výběr zbraně, místa a doby usmrcení oběti. Obviněný tedy neuspěl ani u Nejvyššího soudu.¹¹

2.3. Kvalifikovaná vražda

Třetí odstavec § 140 trestního zákoníku obsahuje taxativní výčet zvlášť závažných okolností. Pokud pachatel spáchá vraždu dle § 140 odstavce prvního či druhého za jedné či více okolností dle odstavce třetího, dopustí se zvlášť závažného zločinu – tzv. kvalifikované vraždy, která je svou povahou považována za nejzávažnější a společensky nejškodlivější čin proti životu osoby.

Okolnosti uvedené v § 140 odst. 3 písm. a) až j) lze rozdělit do tří skupin. Okolnosti řazené do první skupiny se vztahují k obětím vraždy, které dle českého právního řádu disponují zvláštní ochranou. Jsou jimi děti mladší patnácti let, těhotné ženy, úřední osoby při výkonu svých pravomocí, znalci, svědci nebo tlumočníci v souvislosti s výkonem jejich povinností, pracovníci ve zdravotnictví při výkonu zdravotnického zaměstnání, nebo další osoby při výkonu povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, a osoby ohrožené diskriminací pro jejich rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, nebo vyznání. Je

¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.12.2014, sp. zn. 4 Tdo 1573/2014

důležité dodat, že pro právní kvalifikaci není důležité prokázat, zda oběť trestného činu skutečně onou vlastností či příslušností disponuje, neboť zákonodárce explicitně uvádí, že se může jednat o skutečnosti „domnělé“.

Druhá skupina obsahuje okolnosti vztahující se k jednání pachatele a ke způsobu provedení vraždy. Jsou jimi: usmrcení zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, opětovné spáchání vraždy bez ohledu na odsouzení, a spáchání vraždy na dvou či více osobách.

Okolnosti spadající do poslední, třetí, skupiny se vztahují k pohnutce pachatele, která jej vedla ke spáchání zločinu. Jsou jimi: úmysl získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch, snaha zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin, nebo jiná zavrženíhodná pohnutka.¹²

3. Skutková podstata vraždy

Skutková podstata představuje souhrn znaků typických pro určitý druh trestného činu. Aby bylo jednání pachatele posuzováno jako trestné, musí jím dojít k naplnění znaků (skutkové podstaty) některého z trestných činů.

Každý trestný čin má ve svém ustanovení uvedené znaky potřebné k jeho naplnění, přičemž znaky jednotlivých trestných činů jsou odlišné. Při zjištění všech znaků skutkové podstaty jednání pachatele je tedy možné jej subsumovat pod správný trestný čin.

Skutkové podstaty dělíme dle stupně závažnosti na základní, kvalifikované a privilegované. Základní skutkové podstaty nalezneme v prvních odstavcích nebo v ustanoveních bez odstavců. Mohou být ale i ve druhém či třetím odstavci, nicméně vždy začínají slovem “kdo” nebo “stejně”. Kvalifikované skutkové podstaty typizují vyšší závažnost činu a najdeme je ve druhých a dalších odstavcích.

Je s nimi spojená vyšší trestní sazba odnětí svobody.

Privilegované skutkové podstaty pak charakterizují trestné činy menší závažnosti než skutkové podstaty základní, například vražda novorozенého dítěte matkou.

Základními a povinnými znaky skutkové podstaty každého trestného činu jsou:

- Objekt
- Objektivní stránka

¹² Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník.

- Subjekt, a
- Subjektivní stránka

3.1. Objekt

Objektem trestného činu vraždy je lidský život. Předmětem je pak konkrétní osoba.

Pro kvalifikaci tohoto trestného činu je důležité vědět, kdy lidský život začíná a kdy končí. Začátek lidského života je určen okamžikem porodu, tedy momentem, kdy dítě začíná opouštět tělo matky. V případě císařského řezu je začátek lidského života určen okamžikem zahájení manuálního vybavení plodu z těla matky.

Je také nutné, aby vypuzené, či vybavené dítě bylo živé. Za živé dítě se považuje plod, který po narození dýchá, nebo projevuje jiné známky života jako je srdeční činnost, pulzace pupečníku, či aktivní pohyby svalstva.

Je však nutné zmínit, že lidský život je hoden ochrany, dle čl. 6 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, ještě před narozením. Dle judikatury ale nelze považovat usmrcení plodu v těle matky za usmrcení jiného, nýbrž za způsobení újmy na zdraví samotné matky, neboť je plod součástí jejího těla. Ochranu lidského života před narozením proto trestní právo zajišťuje jednak prostřednictvím trestných činů proti těhotenství ženy, jejichž výčet nalezneme v první hlavě, čtvrtém díle zvláštní části trestního zákoníku, a jednak zprostředkovaně v § 140 odst. 3 písmeno b).

Za konec lidského života je pak považována biologická smrt mozku, tedy tzv. cerebrální smrt, což je stav organismu, u kterého je obnovení všech životních funkcí již vyloučeno. Musí být prokázána nevratná ztráta funkce celého mozku nebo nevratná zástava krevního oběhu. Je důležité vědět, že i když je osoba mrtvá, a pachatel o tom neví, může být jeho jednání spočívající v úmyslu usmrtit, kvalifikováno jako pokus o vraždu na nezpůsobilém předmětu útoku.

3.2. Objektivní stránka

Objektivní stránku tvoří jednání a následek, které spojuje příčinná souvislost. Objektivní stránka vraždy spočívá v usmrcení živého člověka formou konání či opomenutí, které způsobí smrt.

Konání neboli komisivní jednání může mít jakoukoliv podobu. Může jít o usmrcení jiného škrcením, dušením, zastřelením, ubodáním atd. Vždy se ale musí jednat o úmyslné jednání. Místu činu, použitým prostředkům apod. zákon nepřikládá žádnou váhu. Přísněji však postihuje zvlášť surové či trýznivé jednání. Každá vražda je však ze své podstaty brutálním útokem na lidský život, a tak je někdy složité určit, zda došlo k vraždě spáchané surovým nebo trýznivým způsobem.

Dle judikatury trestních soudů hovoříme o surovém nebo trýznivém způsobu úmyslného usmrcení v případě, kdy čin svým provedením přesahuje výraznou měrou obvyklou míru surovosti, a vyznačuje se vysokou mírou brutality, která se vymyká z běžného rámce u většiny trestných činů tohoto druhu.

Jako příklad, ne vždy lehkého kvalifikování surového či trýznivého jednání, lze uvést případ vraha Jiřího Rigo, který po pohlavním styku s devětatřicetiletou ženou tuto ženu zavraždil tak, že jí nejprve rukou rdousil, poté jí tlačil kolenem proti krku, a nakonec jí kuchyňským nožem bodl do levé části hrudníku čímž jí probodl srdce. Pachatel následně z bytu odešel spolu s elektronikou, kterou oběti ukradl. Za tento čin jej krajský soud v Plzni odsoudil dle § 140 odst. 3 písm. i) k výjimečnému trestu odnětí svobody na 25 let.

Proti tomuto však Jiří Rigo podal odvolání k Vrchnímu soudu, který jeho trest snížil na 21 let. Již pravomocně odsouzený pachatel ale podal dovolání k Nejvyššímu soudu, který verdikt soudu zrušil a případ poslal Krajskému soudu v Plzni k novému projednání. Jiří Rigo byl nakonec Krajským soudem odsouzen k trestu odnětí svobody na 17 let.

Dle Nejvyššího soudu nelze označit za zvlášť surový způsob útoku pouze použití více než jednoho vražedného mechanismu. Žena navíc na začátku útoku upadla do bezvědomí, tudíž další smrtící útoky nevnímala, a proto se nedá hovořit o zvlášť trýznivém způsobu.¹³

Zvlášť trýznivým způsobem se dle rozhodovací praxe rozumí subjektivně neúměrně krutě pocíťované prožitky oběti, které vnímala od prvního vražedného mechanismu do okamžiku své smrti. Je podstatné, aby byla oběť vzhledem k svému zdravotnímu stavu schopna vnímat a prožívat účinky násilí. Oběť musí být

¹³ *Nejvyšší soud upřesnil, co lze považovat za zvlášť surovou vraždu.* Online. Blesk.cz. 2018. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-live-krimi/573129/nejvyssi-soud-upresnil-co-lze-povazovat-za-zvlast-surovou-vrazdu.html>. [cit. 2023-12-20].

vystavena bolestem na hranici snesitelnosti, a vystavena psychickým útrapám spočívajícím ve vědomí bezmoci a pocíťování extrémního strachu o svůj život.¹⁴

Výše uvedenému byl bezpochyby vystaven jistý J. O., kterého obviněný K. K. v provozní místnosti restaurace fyzicky napadl masivním kuchyňským nožem tak, že jej nejméně čtyřikrát bodl do oblasti levé lopatkové krajiny a mezi lopatky. J.O. poté v důsledku útoku upadl, a K. K. jej nechal ležet na zemi a odešel do výčepu obsluhovat přítomné hosty. Když se pak do provozní místnosti vrátil, viděl, že je J. O. zraněný, a přesto pokračoval ve fyzickém napadání tak, že jej opakovaně bodal do oblasti pod levou lopatkou. Svou oběť navíc rdousil, čímž jí způsobil další zranění. J. O. zemřel téhož dne krátce po vzniku zranění na vykrvácení, zejména při bodnořezném poranění pravé síně komorní.

Za tento zločin byl K. K. podle § 140 odst. 3 odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 16 let. Odsouzený podal proti rozhodnutí odvolání, které však

Vrchní soud zamítl jako nedůvodné. Proti usnesení vrchního soudu pak podal K. K. dovolání, které Nejvyšší soud shledal zjevně neopodstatněným a taktéž jej odmítl.

Nejvyšší soud v tomto případě konstatoval, že o mimořádné surovosti činu svědčí počet a lokalizace ran, ale i síla a razance, s níž obviněný rány zasazoval.¹⁵

Co se týče omisivního jednání, resp. opomenutí, v případě vraždy hovoříme vždy o opomenutí plnění zvláštní povinnosti. Příkladem opomenutí může být úmyslné opomenutí povinnosti lékaře poskytnout osobě v ohrožení života potřebnou pomoc, s tím, že v důsledku toho osoba zemře, nebo opomenutí povinnosti stanovené občanským zákoníkem – péče o nezletilé dítě. Jako vražda bude kvalifikováno úmyslné opomíjení poskytovat stravu dítěti, které není schopno opatřit si ji samo. Úmysl musí spočívat v úmyslu dítě usmrtit, a následkem musí být smrt dítěte. Je ale důležité uvést, že takové jednání bude posuzováno jako vražda pouze v případě, kdy se jej dopustí osoba, které zákon ukládá povinnost o dítě pečovat, tedy rodiče nezletilého dítěte. Pokud by se úmyslného opomíjení dopouštěl přítel matky bylo by jeho jednání posuzované dle ustanovení o neposkytnutí pomoci.

¹⁴ *Zvlášť trýznivý způsob u trestného činu vraždy*. Online. Epravo.cz. 2014. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/zvlast-tryznivy-zpusob-u-trestneho-cinu-vrazdy95254.html>. [cit. 2023-12-20].

¹⁵ *Spáchání činu zvlášť surovým způsobem*. Online. Epravo.cz. 2016. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/spachani-cinu-zvlast-surovym-zpusobem100171.html>. [cit. 2023-12-20].

Mezi jednáním a následkem musí vždy existovat příčinná souvislost. Hovoříme o tom, že jednání pachatele vedlo ke způsobení následku, tedy smrti oběti. Může však nastat situace, kdy oběť nezemře v důsledku násilného útoku, neboť do příčinného průběhu vstoupí další příčina, která způsobila účinek bez ohledu na jednání pachatele - např. zdravotní stav oběti, nemoc, o které poškozený neměl tušení, či pád z nemocničního lůžka.

Pokud takový průběh pachatel nemohl předvídat, nebude souzen za trestný čin vraždy ale pouze za pokus o ní. Příkladem, kdy může dojít k pochybnostem o příčinné souvislosti může být fyzické napadení seniora. Může se stát, že pachatel

usmrtí starší osobu, a poté se odvolává na to, že smrt nemohl způsobit svým útokem, neboť nebyl nijak razantní, a že příčinou smrti oběti bylo jeho onemocnění, kterým pro svůj vysoký věk trpěl. V takovém případě však nemají chorobné změny u poškozeného žádný vliv na příčinu smrti, neboť se dá již u osoby starší 50 let předpokládat, že bude trpět nějakým onemocněním, a že nebude schopna odolat útokům stejně jako mladší osoba. Zde platí, že pachatel mohl a měl takový průběh vzhledem k vysokému věku oběti předpokládat.¹⁶

Naopak ale může nastat situace, kdy pachatel svým jednáním způsobí oběti poranění, a ta je převezena do nemocnice, kde spadne z nemocničního lůžka, což jí způsobí zranění, kterým podlehe. V takovém případě, i přesto, že se poškozený dostal do nemocnice v důsledku jednání pachatele, nemůže být náhlá smrt přičitatelná pachateli, neboť takový skutkový průběh nemohl předvídat.

Poslední složkou objektivní stránky je následek, který je v případě vraždy vždy zvláště těžký a těžko napravitelný. Následkem jednání spočívajícím v usmrcení je, jak už bylo řečeno, smrt oběti.

3.3. Subjekt

Subjektem trestného činu je pachatel, tedy ten, který naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu. V případě vraždy jím může být kdokoliv, resp. kdokoliv kdo je trestně odpovědný.

Trestně odpovědná je každá fyzická osoba, která dovršila věku 15 let, byla v době spáchání činu rozumově a mravně vyspělá, a přičetná.

¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.06.2013, sp. zn. 6 Tdo 617/2013.

Z ustanovení § 7 zákona č. 418/2011 Sb., zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, vyplývá, že se trestného činu vraždy může dopustit i právnická osoba, ovšem pouze za situace, kdy je čin spáchán v jejím zájmu, nebo v rámci její činnosti (např. předmět činnosti spočívá zejména v nájemných vraždách).

Co se týče rozumové a mravní vyspělosti pachatele, tato se posuzuje u mladistvých, tedy u osob, které dosáhly věku 15 let, ale nedovršily věk 18 let. U mladistvých se sice předpokládá určitá rozumová a mravní úroveň, ale jejich mentální věk se může lišit, a proto se u nich posuzuje, zda v době spáchání činu již dosáhli takové rozumové a mravní vyspělosti, aby byli schopni rozpoznat protiprávnost činu a ovládat své jednání.¹⁷

Pachatel trestného činu vraždy musí být, jak už bylo řečeno, v době činu příčetný. Příčetnost je právní pojem, který se skládá ze dvou složek – schopnosti rozpoznávací a schopnosti ovládací. Pachatel musí být v době spáchání činu schopný rozpoznat protiprávnost činu, chápat jeho význam a musí být schopen ovládat své jednání. V případě, kdy jedna ze složek příčetnosti chybí, hovoříme o nepřičetnosti, která je upravena v § 26 trestního zákoníku. Dle tohoto ustanovení je nepřičetným, a tedy trestně neodpovědným ten, kdo nemohl v době spáchání činu, pro svou duševní poruchu, rozpoznat protiprávnost činu, nebo ovládat své jednání.

Pokud není ani jedna složka příčetnosti zcela vyloučena, ale je jen podstatně snížena, jedná se o tzv. zmenšenou příčetnost, která je upravena v § 27 trestního zákoníku. Zmenšená příčetnost nevylučuje trestní odpovědnost pachatele, ale je pouze jakousi polehčující okolností při určování trestu.

U nepřičetnosti nebo zmenšené příčetnosti hraje podstatnou roli duševní porucha pachatele, neboť ta jediná může vyvolat nepřičetnost, která je z hlediska trestního práva omluvitelná.

Pachatel se totiž může do stavu nepřičetnosti lehce přivést i sám, a to např. užitím návykových látek. Pachatel, který spáchá trestný čin ve stavu nepřičetnosti, do kterého se přivede, byť i z nedbalosti, požitím návykové látky, se dopustí trestného činu opilství dle § 360 trestního zákoníku. Toto ustanovení se však nepoužije, pokud se do stavu nepřičetnosti přivede s úmyslem spáchat v takovém stavu trestný čin, nebo v něm spáchá nedbalostní trestný čin. (více v kapitole 8.3.).

¹⁷ NOVOTNÝ, František a kol. *Praktikum Trestní právo hmotné*. 2005. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-39-3.

Případů, kdy není pachatel trestně odpovědný pro nepřičetnost je mnoho. Tyto případy obvykle končí již v přípravném řízení, kdy je trestní stíhání pro nepřičetnost pachatele odloženo či zastaveno. Orgány činné v trestním řízení tak činí na základě znaleckých posudků vypracovaných zejména odborníky z oblasti psychologie a psychiatrie. Nepotrestání někoho, kdo jiného často brutálním způsobem zbavil jeho života, vyvolává u veřejnosti značné rozhořčení, pocit nespravedlnosti, a nedůvěru v justici. Je třeba si však uvědomit, že nejdůležitější funkcí trestního práva a trestu vůbec, je funkce ochranná – tedy chránit určité zájmy, a společnost. Ačkoliv není ten, kdo jiného usmrtil ve stavu nepřičetnosti potrestán trestem odnětí svobody, je mu uloženo ochranné opatření zabezpečovací detence. Toto opatření jistě naplňuje ochrannou funkci trestního práva, neboť je nebezpečná osoba izolována. Je pravda, že v ústavech panuje mírnější režim než ve věznicích, ale je nutné položit si otázku, zda si člověk, který v podstatě nejednal ze své vůle, zaslouží vězeňský režim. Lidé, kteří trpí duševní poruchou jsou nemocní, a tato nemoc může postihnout kohokoliv z nás.

O tom, že je případů, kdy dojde k usmrcení jiného v důsledku nepřičetnosti pachatele mnoho, jsem se přesvědčila při hledání konkrétních kauz. Jako příklad lze uvést čin, kterého se dopustil muž z Rokycanska. Ten brutálně zavraždil své prarodiče. Muž i žena měli podříznutá hrdla. Dle soudkyně, která podezřelého vyslyšela, trpěl muž halucinacemi a bludy, a nebyl schopný rozlišit co je a co není realita. Lékaři později soudu potvrdily, že duševní stav podezřelého není v pořádku. Zjistili totiž, že trpí paranoidní schizofrenií. Nikdy předtím neměl podezřelý žádný problém se zákonem. Prý jej při činu ovládalo zlo, kterému nemohl odporovat. Na základě všech znaleckých posudků a zjištěných skutečností byl tedy případ odložen, a státní zástupce podával návrh na umístění nemocného do zabezpečovací detence.¹⁸

Zabezpečovací detence může mít dlouhé trvání, dokonce i doživotní, neboť má trvat po dobu, po kterou je to nutné k ochraně společnosti. Soudy jsou povinné minimálně jednou za 12 měsíců přezkoumat, zda stále trvají důvody pro výkon zabezpečovací detence. Pokud však lékaři špatně vyhodnotí zdravotní stav osoby, může nastat velký problém. To se ukázalo např. po propuštění pacientky, která byla do ústavu umístěna poté, co na základní škole, v záchvatu nemoci pobodala

¹⁸ *Dvojnásobný vrah se vyhne trestu. Byl nepřičetný.* Online. Novinky.cz. 2019. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-dvojnásobny-vrah-se-vyhne-trestu-byl-nepřičetny40296876>. [cit. 2024-03-26].

vychovatelku. V Ústavu zabezpečovací detence strávila žena cca 2 roky, a poté byla na základě doporučení lékařů léčebny, rozhodnutím soudu propuštěna do ambulantní péče. Po propuštění však spáchala stejný čin, když vnikla do školy, kde pobodala šestnáctiletého chlapce, který v důsledku toho zemřel.¹⁹

Dle mého názoru by měly lidé již od dětského věku povinně pravidelně navštěvovat psychologa. Myslím, že by to mohlo pomoci odhalit duševně nemocné jedince, a včas tak zabránit nešťastným událostem.

U některých trestných činů je nutné, aby pachatel disponoval určitou vlastností, způsobilostí či postavením. Dle tohoto pak rozeznáváme subjekt obecný, speciální a konkrétní.

Skutková podstata vraždy se vztahuje k obecnému subjektu, tedy pachateli, který nemá zvláštní postavení, vlastnost ani schopnost. V rámci úmyslného usmrcení můžeme nalézt skutkovou podstatu vztahující se ke speciálnímu subjektu v ust. § 142 trestního zákoníku, které upravuje vraždu novorozeného dítěte matkou.

Tohoto trestného činu se tedy může dopustit pouze matka dítěte.

Pachatelem je zpravidla ten, kdo trestný čin vraždy spáchal sám, ale může se stát, že pachatel využije ke spáchání trestného činu jinou, trestně neodpovědnou osobu. V takovém případě hovoříme o tzv. nepřímém pachatelství, kdy je osoba, která skutečně jedná de facto živým nástrojem skutečného pachatele. Nepřímé pachatelství je upraveno v § 22 odst. 2 trestního zákoníku.²⁰

3.4. Subjektivní stránka

Subjektivní stránka jejímž obligatorním znakem je zavinění neboli psychický stav pachatele k trestnému činu, je velice důležitým znakem skutkové podstaty.

V případě trestného činu vraždy musí jít o zavinění ve formě úmyslu. Pachatel musí vědět, že svým jednáním může druhého usmrtit, a takový následek musí zamýšlet, nebo s ním být alespoň srozuměn, což znamená, že si je vědom toho, že následek může nastat, a je mu lhostejné, zda se tak stane či nikoliv.

Někdy je problematické pachateli dokázat úmysl, neboť do nitra člověka tak úplně nevidíme. Pachatelé se proto často odvolávají na nesprávné skutkové

¹⁹ *Žena obviněná z vraždy ve žďárské škole byla nepřičetná.* Online. Ct24.ceskatelevize.cz. 2015. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/zena-obvinena-z-vrazdy-ve-zdarskeskole-byla-nepricetna-137328>. [cit. 2024-03-26].

²⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník.

posouzení věci, neboť dle jejich slov nebylo jejich cílem oběť usmrtit, ale maximálně jí způsobit těžké ublížení na zdraví. Svě odvolání navíc odůvodňují tím, že nevěděli, že útokem mohou oběti způsobit smrtelná zranění. Pokud však pachatel útočí na oblast těla, kde se nachází životně důležité orgány, nebo na hlavu oběti, je skoro jisté, že musel přinejmenším vědět, že jeho útok může způsobit napadenému smrt. Vždy je však nutné vzít v potaz pachatelovo rozumovou vyspělost, inteligenci, znalosti a schopnosti, motiv, intenzitu útoku, použitou zbraň, a to, co útoku předcházelo.

Za vraždu spáchanou s přímým úmyslem lze označit naplánovanou vraždu, vraždu s rozmyslem atd. Zkrátka vraždu, kterou pachatel chtěl vykonat a také ji vykonal. U nepřímého úmyslu je pachateli lhostejné, zda k usmrcení osoby dojde či nikoliv.

Jako příklad nepřímého úmyslu použiji případ z justiční praxe, kdy obviněný V. P., ve stavu prosté opilosti, a po předchozí slovní rozepři, napadl poškozeného L. Ch., a to tak, že jej nejprve bil rukou do obličeje, poté mu udeřil hlavou o stůl, následně jej opakovaně bil do levé části hlavy sklenicí bez ucha, která se při úderu rozbila, ale obviněný v útoku i přesto dále pokračoval, a to se střepem z této sklenice. Ke smrti poškozeného díky odborné lékařské pomoci nedošlo, a tak byl obviněný uznán Krajským soudem v Brně zločinem vraždy ve stádiu pokusu.

Obviněný ale popřel, že by bylo jeho úmyslem poškozeného usmrtit. Namítal, že nebyl ani srozuměn s tím, že by mohl svým jednáním poškozeného usmrtit. Domáhal se tedy, aby byl uznán vinným pouze zločinem těžkého ublížení na zdraví.

K případu se dostal až Nejvyšší soud, dle kterého byl obviněný bezpochyby přinejmenším srozuměn s následkem, který mohl poškozenému způsobit. Svůj názor soud opřel o to, že útok obviněného byl cílen na hlavu a krk poškozeného, což jsou životně důležité části lidského těla, přičemž útoky byly vedeny velkou razancí, která se navíc stupňovala. Poškozený se navíc v důsledku své opilosti nikterak nebránil, a obviněný přesto ve svém brutálním útoku pokračoval. Jakmile svůj útok ukončil, z místa činu utekl a nikterak se nesnažil poškozenému pomoci.²¹ Úmysl nepřímý také stojí na tenké hranici s vědomou nedbalostí, při které pachatel ví, že svým jednáním může druhého usmrtit, ale bez přiměřených důvodů spoléhá, že se tak nestane.

²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.06.2016, sp. zn. 8 Tdo 747/2016

Rozdíl nepřímého úmyslu a vědomé nedbalosti lze vysvětlit na příkladu, kdy myslivec střílí do křoví, ve kterém se něco hýbe. Většinou takový myslivec ani nepomyslí na to, že by ve křoví mohl být místo zvířete člověk. Pokud se tam ale člověk nachází a myslivec jej zasáhne, jednal ve vědomé nedbalosti, neboť bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že je ve křoví zvíře.

Může se ale také stát, že myslivec pomyslí na to, že by ve křoví mohla být nějaká osoba (například někdo, koho by se stejně moc rád zbavil), a s lhostejností, zda je ve křoví zvíře nebo opravdu živý člověk, do křoví vystřelí. V takovém případě pak myslivec jedná v nepřímém úmyslu druhého usmrtit.

Je také důležité uvést, že míra úmyslu není u trestného činu vraždy vždy stejná, a proto zákon rozlišuje vraždu prostou, premeditovanou a kvalifikovanou viz kapitola č. 2.

4. Vývojová stadia trestného činu vraždy

Vývojová stadia trestného činu představují určité fáze, ve kterých se chronologicky odráží uskutečňování úmyslu pachatele spáchat trestný čin.

Stádií trestného činu jsou: Pojetí a vyjádření myšlenky, příprava, pokus, a dokonání trestného činu. Dle trestního zákoníku však mezi vývojová stadia řadíme pouze přípravu, pokus a dokonání trestného činu, neboť pojetí a vyjádření myšlenky spáchat trestný čin, nemá z trestněprávního pohledu relevantní význam, což je nepochybně dobře, neboť málokdo nikdy ve svém životě nevyslovil větu “já ho/ji/tě zabiju!”

4.1. Příprava

Příprava je obecně vymezena v § 20 zákona č. 20/2009 Sb., trestního zákoníku. Trestná je jen u zvláště závažných zločinů, za předpokladu, že tak trestní zákoník u příslušného trestného činu explicitně stanoví a pokud ještě nedošlo na fázi pokusu či k dokonání trestného činu. Trestný čin vraždy je jedním ze zvláště závažných zločinů, u nichž je příprava trestná.

Za trestný čin vraždy ve stádiu přípravy může být stíhán ten, kdo úmyslně vytváří podmínky pro spáchání tohoto zvláště závažného zločinu, jako například vytipování oběti, obstarání vražedného nástroje či najmutí jiné osoby ke zneškodnění oběti.

Hranice mezi posouzením určitého jednání jako trestného ve stadiu přípravy je obecně velmi obtížně definovatelná a je třeba velmi pečlivě analyzovat a vyhodnotit zjištěný skutkový stav. Především to, zda již jednání pachatele dospělo do takového stadia, kdy se uskutečnění záměru zdálo být reálným a kdy byly podniknuty k takovému uskutečnění konkrétní kroky.

Obtížnost posuzování přípravy lze demonstrovat na dvou téměř stejných případech, o kterých rozhodoval v roce 2015 Vrchní soud.

U prvního případu šlo o konflikt mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, kdy zaměstnanec sháněl pro odstranění svého zaměstnavatele nezávislou osobu, která by byla činu schopna. Takovou osobu našel, a té pak o zaměstnavateli sdělil potřebné informace. S plánovaným likvidátorem se navíc domlouval na finanční odměně za spáchaný čin.

Ve druhém případě šlo o napjatou situaci mezi bývalými partnery, kteří měli společného syna. Muži se zdál rozsah upraveného styku se synem nedostatečný, a měl pocit, že bez synovy matky by bylo vše jednodušší. V SMS zprávách a v telefonních hovorech, především se svým bratrem, několikrát zmínil, že by chtěl svou bývalou družku zlikvidovat prostřednictvím cizí osoby. Nikdy však pro tento čin nikoho neoslovil, nedal informace o potencionální oběti a ani nepřislíbil finanční odměnu.

O odvolání v případě prvního případu vrchní soud rozhodl usnesením tak, že jej zamítl jako nedůvodné. O odvolání v případě druhém rozhodl rozsudkem o zproštění obžaloby s odůvodněním, že skutek, který se stal, není trestným činem. Vrchní soud v tomto případě argumentoval tím, že nebylo s potřebnou mírou jistoty prokázáno, že obžalovaný svůj verbálně deklarovaný úmysl, obstarat si osobu, která za úplatu usmrtí poškozenou, začal také reálně naplňovat, na rozdíl u obžalovaného z prvního případu. Kroky, které obžalovaný učinil, nebyly natolik konkrétní, aby je bylo možné hodnotit jako přípravu vraždy.²²

4.2. Pokus

Pokus trestného činu upravuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v § 21. Od dokonání trestného činu se tato fáze odlišuje zejména tím, že při pokusu

²² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.08.2015, sp. zn. 4 Tdo 852/2015.

nedochází k účinku, resp. k účinku, který pachatel zamýšlel. Pokus je trestný dle trestní sazby určené pro dokonáný trestný čin.

U mnoha souzených případů soudy naráží na tenkou hranici mezi trestným činem vraždy ve stádiu pokusu a trestným činem těžkého ublížení na zdraví, což lze demonstrovat na případu, o kterém rozhodoval Nejvyšší soud.

Rozsudkem krajského soudu byl obviněný uznán pokusem vraždy a přečinu výtržnictví, neboť v osudný den, v přítomnosti více než deseti osob, v podnapilém stavu, po slovní výměně názoru napadl poškozeného tak, že jej nejprve silným útokem na oblast krku svalil na zem, a poté mu s výskokem dupl celou svou vahou na centrální část obličeje, čímž došlo ke zvrácení hlavy a jejímu prudkému nárazu na kamenitý chodník. Poškozený ihned ztratil vědomí a zůstal na místě bezvládně ležet. Obviněný, aniž by se zajímal o jeho zdravotní stav, z místa odešel.

Obviněný podal proti rozsudku odvolání, a po neúspěchu u Vrchního soudu i dovolání, ve kterém namítal, že jeho úmyslem nebylo poškozeného usmrtit. Namítal, že soud nesprávně posoudil skutkový stav, když jej obvinil z pokusu o vraždu namísto obvinění z trestného činu těžkého ublížení na zdraví. Nejvyšší soud však dovolání odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Pokus zločinu vraždy se od zločinu těžkého ublížení na zdraví liší především v subjektivní stránce. Proto, aby jednání mohlo být kvalifikováno jako pokus vraždy, pachatel musí vědět, že jím může způsobit smrt. Nemusí se však jednat pouze o úmysl přímý, tedy, že by pachatel chtěl svým jednáním způsobit smrt, ale postačí i úmysl nepřímý, tedy, že byl pachatel s možným následkem srozuměn, tedy že počítal s možností, že druhého může svým jednáním usmrtit, a bylo mu to lhostejné.

Při posuzování nepřímého úmyslu u pokusu hraje důležitou roli také intenzita útoku. Soud musí vždy přesvědčivě vysvětlit, na jakých konkrétních okolnostech spatřuje srozumění pachatele s porušením nebo ohrožením zájmu chráněného trestním zákonem.

V tomto případě soud konstatoval, že musel být obviněný minimálně srozuměn s tím, že svým útokem může poškozenému způsobit smrt, a to nejen z důvodu, že útočil na hlavu, ale také kvůli intenzitě a způsobu jakým útok na důležitou část těla vykonal.

U trestného činu pokusu vraždy je také důležité, aby smrt mohla z povahy a intenzity útoku reálně hrozit a být snadno možná. V tomto případě sice útok

pachatele nezpůsobil poškozenému žádné fatální zranění, ale díky způsobu a intenzitě, jakou byl útok proveden k nim mohlo reálně dojít.

Dle Nejvyššího soudu sice nebylo úmyslem poškozeného usmrtit, ale z jeho jednání bylo patrné aktivní kladné stanovisko k oběma možnostem, tedy jak k přežití poškozeného, tak i k jeho úmrtí. O jeho lhostejnosti k tomu, zda následek nastane či nikoliv, svědčilo také to, že po útoku z místa činu odešel i přesto, že viděl, že zůstal poškozený bezvládně ležet na zemi.²³

5. Tresty za vraždu dle českého trestního zákoníku a srovnání se zahraniční úpravou

*“Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu”*²⁴ Tato věta vyjadřuje princip subsidiarity trestní represe, tedy že se pro postih protiprávního jednání použije trestní právo až jako ta poslední možnost, kdy nelze postupovat dle právních předpisů jiných právních odvětví. Při posuzování jednání spočívajícím v úmyslném usmrcení jednoznačně nelze ani uvažovat o použití jiných norem než norem trestního práva.

Pro případ naplnění znaků základní skutkové podstaty trestného činu vraždy stanovuje trestní zákoník sankci odnětí svobody v trvání deseti až osmnácti let.

Pokud se pachatel dopustí trestného činu vraždy s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, může být dle § 140 odst. 2 trestního zákoníku potrestán trestem odnětím svobody na dvanáct až dvacet let.

V případě, že pachatel svým jednáním naplní znaky kvalifikované skutkové podstaty dle § 140 odst. 3 může mu soud uložit trest odnětí svobody na patnáct až dvacet let či dokonce výjimečný trest.

Výměru trestu soudce určí v rámci dolní a horní hranice trestní sazby s přihlédnutím ke způsobu úmyslného usmrcení, pohnutce, záměru či cíli, k osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele, k dosavadnímu způsobu života pachatele, k jeho chování po činu, k postoji k trestnému činu, k účinkům, které lze od trestu očekávat, k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem a k dalším skutečnostem dle § 39 a 40 trestního zákoníku.

²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.04.2021, sp. zn. 8 Tdo 209/2021.

²⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník. § 12 odst. 2.

5.1. Mimořádné snížení a zvýšení trestu odnětí svobody

Dle § 58 a 59 trestního zákoníku je soudce oprávněn snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby či uložit trest v horní polovině trestní sazby odnětí svobody, jejíž horní hranice se zvyšuje o jednu třetinu.

Trest odnětí svobody může soud u trestného činu vraždy snížit pod dolní hranici maximálně na pět let. Důvodem pro mimořádné snížení trestu může být to, že by byl vzhledem k poměrům pachatele trest v dolní hranici trestní sazby nepřiměřeně přísný, a že lze nápravy pachatele dosáhnout i trestem kratším. Trest lze snížit pod dolní hranici sazby také pokud pachatel prohlásil svou vinu, nebo v případě, že pomohl zabránit činu, který připravoval, nebo se o něj pokusil, anebo pokud vzhledem k jeho zdravotnímu stavu postačí uložení kratšího trestu spolu s ochranným léčením.

Trest vyšší, než je horní hranice trestní sazby může soud uložit pachateli, který znovu spáchal zvláště závažný zločin, pro který byl již trestán a možnost jeho nápravy je ztížená.

5.2. Výjimečný trest

Výjimečným trestem je dle § 54 trestního zákoníku jednak trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let a jednak trest odnětí svobody na doživotí.

Druhou z jmenovaných variant výjimečného trestu je možné pachateli uložit jen pro spáchání zvláště závažného zločinu, který je uveden v § 54 odst.3 trestního zákoníku. Právě trestný čin vraždy, konkrétně pak § 140 odst. 3 trestního zákoníku, je v taxativním výčtu zmíněného ustanovení, tudíž je za něj možné pachateli uložit výjimečný trest v podobě trestu odnětí svobody na doživotí. V České republice si momentálně trest na doživotí odpykává pouze 48 odsouzených, což svědčí o tom, že se opravdu jedná o výjimečný trest, který se ukládá pouze za obzvláště brutální a opakované činy.²⁵

Pro na doživotí odsouzeného pachatele je jedinou nadějí svobody institut podmíněného propuštění, který je upraven v § 88 trestního zákoníku. Dle pátého odstavce uvedeného ustanovení může být doživotně odsouzený propuštěn po

²⁵ Zapálil byt „jen tak“ i stovky ran nožem. Za co sedí v našich věznicích doživotně odsouzení. Online. Echo24.cz. 2023. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/HLMDW/zpravy-domov-prehleddozivotne-odsuzenyx-v-cesku>. [cit. 2023-12-20].

nejméně dvaceti letech výkonu trestu, avšak pouze pokud nehrozí, že bude opakovat stejný, anebo obdobně zvlášť závažný zločin. V ostatních případech může být pachatel odsouzený za vraždu propuštěn z výkonu trestu po odpykání alespoň 2/3 uloženého trestu odnětí svobody.

5.3. Promlčení trestní odpovědnosti

Institut promlčení upravuje trestní zákoník v ustanovení § 34.

Promlčením se rozumí zánik trestní odpovědnosti za trestný čin, a to uplynutím promlčecí doby, která v případě vraždy činí 15 let. Ovšem osoba, která se dopustila vraždy, za kterou trestní zákoník umožňuje uložit výjimečný trest, není za tento čin trestně odpovědná až po uplynutí 30 let.

Důvodem existence institutu promlčení v trestním právu je postupné klesání potřeby trestněprávní reakce, slábnutí či ztráta důkazů, a předpoklad, že se viník, který v průběhu promlčecí doby nespáchal další závažný čin, sám napravil.

S tímto však nesouhlasí velká část společnosti, ale také spousta kriminalistů, a samozřejmě pozůstalí obětí.

5.4. Ochranná opatření

Trestní právo v české republice dělí sankce na tresty a ochranná opatření, kterými jsou ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci, zabránění části majetku a ochranná výchova. I pachateli trestného činu vraždy může být místo trestu uloženo pouze ochranné opatření, a to za splnění zákonem stanovených podmínek.

Ochranné léčení se ukládá pachatelům činu jinak trestného, které není možné stíhat pro jejich nepřičetnost, duševní poruchu či užívání návykových látek, ale jejich pobyt na svobodě je nebezpečný. Ochranné léčení může soud uložit jak samostatně, tak vedle trestu. Délku, místo, čas léčení a další podmínky ochranného léčení upravuje § 99 trestního zákoníku.

Zabezpečovací detence se vykonává ve zvláštních ústavech, kde jsou realizovány různé psychologické, léčebné, pedagogické a další programy pro pachatele, kteří nejsou pro nepřičetnost trestně odpovědní, a u kterých lze vzhledem k duševní poruše očekávat, že by bylo uložení ochranného léčení pro ochranu společnosti nedostačující. Tyto ústavy jsou střeženy vězeňskou službou. Uložení ochranného opatření zabezpečovací detence je upraveno v § 100 trestního zákoníku.

5.5. Trestání mladistvých

Odpovědnost za protiprávní jednání mladistvých upravuje zákon č. 218/2003 Sb. Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

Trestný čin, kterého se dopustí mladistvý, nazýváme proviněním.

Mladistvým se rozumí osoba, která v době spáchání provinění dovršila patnáctý rok a nepřekročila osmnáctý rok svého věku.

Mladistvému, který se dopustil provinění spočívající v úmyslném usmrcení se neukládá trest, ale opatření. Zákon o soudnictví a věcech mládeže zná tři druhy opatření, a to výchovná opatření, ochranná opatření a trestní opatření.

Pokud mladistvý úmyslně usmrtí jinou osobu, může být potrestán opatřením odnětí svobody na 1–5 let. V případě, že se dopustí vraždy dle § 140 odst. 3 trestního zákoníku, může ho soud poslat do vězení na 5 až 10 let.

Mladší děti do patnácti let věku nejsou trestně odpovědné, a tudíž je nelze trestně stíhat. Pokud se však dopustí tak závažného deliktu jako je vražda, může jim soud uložit opatření ochranné výchovy, které upravuje § 22 zákona č. 218/2003 Sb.

Ačkoliv jsou v České republice vraždy způsobené dětmi spíše výjimečné, jedná se o naprosto závažný a těžko pochopitelný čin, který ve společnosti vyvolává otázku snížení trestní odpovědnosti. Dle mého názoru by se měla trestní odpovědnost snížit na 13 let. Svůj názor odůvodním v podkapitole č. 6.7.

5.6. Návrhy de lege ferenda

Druh trestu a trestní sazby stanovené za trestný čin vraždy dle trestního zákoníku České republiky považuji za správné a dostačující. Česká úprava předmětného činu je obsáhlá, systematická, vražda je rozčleněna podle různých motivů a okolností, díky čemuž je snadnější postihnout pachatele spravedlivě.

Diskutovatelná je ovšem hranice trestní odpovědnosti. Ta je dle mého názoru příliš vysoká. Při načítání literatury jsem narazila na knihu „když vraždí děti“, která mě přesvědčila o tom, že už děti ve věku 13 let jsou si plně vědomy toho, co je smrt, co je vražda a co odpovědnost za usmrcení jiného. V této knize popisuje kriminalista Stephan Harbort příběhy sedmi dětí, které spáchaly trestný čin vraždy ohavným a zcela nepochopitelným způsobem. Většina příběhů vypráví o dětských vrahách ve věku 13 let. V jednom se objevuje i 11letý vrah a v dalším

dokonce 6letý. Je pravda, že spousta dětí z příběhů vyrůstala v toxickém prostředí, nebo trpěla duševním onemocněním, ale některé pocházely z zcela normálních, plně fungujících rodin, a jejich duševní stav byl běžný. 6letý chlapec, který ve třídě zastřelil stejně starou spolužačku si vůbec neuvědomoval, co svým skutkem způsobil, ale 13letý vrazi si byli svého činu a jeho dopadu plně vědomi. Plánovali jej, neprojevovali lítost a někteří se dokonce svým činem kriminalistům chlubili. Příběhy jsou zahraniční, ale i v České republice existuje několik brutálních dětských vražd. Já osobně bych byla za snížení trestní odpovědnosti na 13 let, neboť jsou dle mého názoru děti v tomto věku již plně rozumově a mravně vyspělé na to, aby věděly, že zabíjet se nemá.

Další návrh de lege ferenda se týká promlčení vraždy. Před rokem 2020 bylo jednání naplňující znaky kvalifikované skutkové podstaty vraždy promlčeno za pouhých 20 let. O zvýšení promlčecí doby se vedla řada diskusí, až se nakonec tato doba opravdu zvýšila, a to na 30 let. Stalo se tak na základě zákona č. 333/2020 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Dle mého názoru by se však měla stát kvalifikovaná vražda nepromlčitelným trestným činem, a to z důvodu její závažnosti, společenské škodlivosti, zavrženíhodnosti, neomluvitelnosti a nenapravitelnosti. Dle mého názoru není nemožné i po 30 letech dopadnout vraha, a to díky stále se zdokonalující kriminalistické technice.

6. Zahraniční úprava

6.1. Spolková republika Německo

V Německu je účinný trestní zákoník (Strafgesetzbuch – StGB) z roku 1871, který prošel řadou změn. Trestný čin vraždy upravuje v § 211 až 233.

§ 211 stanoví, že vrahem je ten, kdo usmrtí člověka z vraždychtivosti, k ukojení pohlavního pudu, ze ziskuchtivosti nebo dalších přitěžujících okolnostech. Toto ustanovení tedy představuje tuzemskou kvalifikovanou vraždu. Německý zákoník za takový čin stanovuje striktní trest, a to trest odnětí svobody na doživotí.

Základní skutkovou podstatu pak představuje trestný čin zabití, který je upraven v § 212. Toho se dopustí ten, který jiného usmrtí, aniž by byl vrahem dle § 211. Za takové jednání je pachatelé možné uložit trest odnětí svobody v trvání

nejméně 5ti let. Dle druhého odstavce lze ve zvlášť těžkých případech dokonce pachateli uložit trest odnětí svobody na doživotí.

§ 213 pak upravuje méně těžký případ zabití, tedy případ, kdy se osoba dopustí usmrcení jiného v afektu, po předchozím urážení, vyprovokování, či jde o jinak méně závažný případ. Zde je stanovena trestní sazba v rozmezí 1–10 let.

V tomto ustanovení spatřujeme tuzemskou úpravu trestného činu zabití.

Německá právní úprava nerozlišuje úmyslné usmrcení do takové míry, jako česká právní úprava, a trestní sazbu stanovuje značně univerzálně, s možností přihlídnutí k okolnostem případu. Německý právní řád nezná trest delší než 15 let, takže pokud dojde ke zmírnění trestu odnětí svobody na doživotí, bude pachateli uložen trest nejvýše na 15 let odnětí svobody.²⁶

6.2. Slovenská republika

Na území Slovenské i České republiky zůstal po rozpadu společné republiky platný zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Vývoj trestného činu vraždy byl tedy v obou republikách téměř totožný, a to až do roku 2006, kdy byl na Slovensku zákon nahrazen zákonem č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon.

Prvním a zásadním rozdílem v právní úpravě je trestní odpovědnost fyzických osob. Ve slovenském trestním zákoně je spodní hranice trestní odpovědnosti stanovena na 14 let.

Vražda je upravena v § 145, a rozumí se jí dle prvního odstavce úmyslné zabití jiného, za které je možné uložit trest odnětí svobody na 15 až 20 let. Druhý a třetí odstavec představují kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu vraždy, přičemž při naplnění znaků druhého odstavce hrozí pachateli trest odnětí svobody od 20 do 25 let, nebo doživotí, a v případě naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty dle třetího odstavce trest odnětí svobody 25 let nebo doživotí.

Jak vidíme, úprava trestného činu vraždy je obdobná jako tuzemská úprava. Rozhodně nám je blíže než úprava německá. Rozdíly jsou především ve výši trestů – slovenská právní úprava je v tomto ohledu přísnější. Podstatný rozdíl však najdeme v trestném činu zabití, kterým se rozumí nedbalostní usmrcení jiného. Trestnému činu zabití jsou věnována tři ustanovení, přičemž první - § 147 upravuje

²⁶ *Trestní zákoník spolkové republiky Německo*. Online. Beck-online. Dostupné z: <https://www.beckonline.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpxe4by>. [cit. 2023-12-20].

trestání pachatele, který jiného usmrtí s úmyslem způsobit mu těžkou újmu, druhé ustanovení - § 148 stanoví tresty za nedbalostní usmrcení jiného s úmyslem způsobit druhému újmu na zdraví, a třetí ustanovení - § 149 trestání pachatele, který jiného usmrtí z nedbalosti bez úmyslu způsobit mu jakoukoliv újmu.²⁷

6.3. Republika Rakousko

Aktuální trestněprávní úpravou je Strafgesetzbuch (rakouský trestní zákoník) z 23. ledna 1974, č. 60/1974 BGBl.

Vražda je definována v ustanovení § 75 jako usmrcení jiného, za což je možné pachateli uložit trest odnětí svobody od deseti do dvaceti let, nebo na doživotí.

Tuzemskou úpravu zabití pak v rakouském trestním zákoníku představuje § 76, který upravuje usmrcení jiného v pochopitelném citovém rozrušení. Za takové jednání může být pachatel potrestán trestem odnětí svobody na pět až deset let.

Zákoník pak dále upravuje tzv. vraždu na žádost, vraždu novorozeného dítěte matkou a usmrcení z nedbalosti.

Chybí zde rozdělení vraždy dle závažnosti, způsobu provedení a jiných důležitých okolností. Zákoník je velice jednoduchý a dle mého názoru nevyhovující.²⁸

7. Komparace vraždy s ostatními trestnými činy proti životu

7.1. Zabití § 141 trestního zákoníku

Trestný čin zabití je upraven v § 141 trestního zákoníku. Jaký je rozdíl mezi zavražděním a zabitím? Na tuto otázku jsem se zeptala pár svých známých a dostala jsem odpovědi jako: „jedná se o synonyma“, „vražda je brutálnější než zabití“, „vražda je úmyslná, zabití ne“.

Je pravda, že ať už někdo jiného zavraždí či zabije, následkem je smrt. I přesto však nelze vraždu a zabití označit za synonyma. Zabití je společensky méně škodlivé jednání, neboť jím dochází k usmrcení jiného v silném rozrušení, ze strachu, v úleku, zmatku, nebo po předchozím zavrženíhodném jednání poškozeného (typicky psychické či fyzické týrání). Nelze ale říct, že se jedná o

²⁷ Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon. Online. Zakonypreludi.cz. Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300>. [cit. 2023-12-20].

²⁸ Trestní zákoník Rakouska – Spolkový zákon z 23. ledna 1974. Online. Beck-online. Dostupné z: https://www.beckonline.cz/bo/documentview.seam?documentId=nnptembrgnpxe4bvzf3gymk7o_btdoni. [cit. 2023-12-20].

méně brutální způsob usmrcení než u vraždy. V afektu se lidé naopak často dopouštějí brutálnějších činů, protože zkrátka neovládají své tělo a své emoce. Správnou odpovědí není ani to, že zabití je neúmyslným jednáním. Za zabití může být odsouzen pouze ten, kdo druhého usmrtil sice v omluvitelném hnutí mysli, ale činil tak s úmyslem.

Jak už bylo v práci uvedeno, i tzv. prostá vražda je páchaná v náhlém hnutí mysli, a proto je i v soudní praxi někdy složité rozlišit vraždu od zabití. Je nutné vždy správně vyhodnotit míru rozrušení, omluvitelnost hnutí mysli a zavrženíhodné jednání poškozeného.

Složitost správné kvalifikace skutku lze demonstrovat na případu partnerů, kteří se nerozešli v dobrém. Žena při rozchodu odmítala s partnerem komunikovat a dělat jakékoliv ústupky týkající se majetku a syna. Partnera vyhnala z jejich společného bytu a zakazovala mu stýkat se se synem. Muž se neustále snažil se svou již bývalou partnerkou rozumně domluvit, ale jejich rozhovory vždy končily hádkou.

Jedna taková hádka přerostla i ve fyzickou potyčku, při které muž napadl svou družku úderem do boční strany krku, čímž jí způsobil zranění, kterým poškozená na místě podlehla.

Krajským soudem v Praze byl obviněný za tento skutek uznán vinným zločinem zabití. Krajský soud vycházel z toho, že se obviněný dopustil svého jednání v silném rozrušení a po předchozím zavrženíhodném jednání poškozené.

Státní zástupce krajského státního zastupitelství ale podal proti rozhodnutí soudu prvního stupně odvolání. Vrchní soud napadené rozhodnutí zrušil a vydal nové, kterým však obviněného uznal znovu vinným zločinem zabití dle § 141 odst. 1 trestního zákoníku s tím, že pouze upřesnil skutkový základ. Dle odvolacího soudu se poškozená dopustila vůči obviněnému zavrženíhodného jednání, které směřovalo k tomu, aby se obviněný nemohl stýkat se svým synem, a aby přišel o majetek, což by znamenalo ztrátu jeho domova, a tedy existenční ohrožení a ohrožení jeho životní úrovně.

Nejvyšší státní zástupce ale s rozhodnutím Vrchního soudu nesouhlasil, a podal dovolání k Nejvyššímu soudu. Dle jeho názoru totiž jednáním obviněného nedošlo k naplnění žádného ze zákonných znaků zvláště závažného zločinu zabití. Svě tvrzení odůvodnil tím, že mezi obviněným a poškozenou probíhaly vyhocené spory týkající se majetku a styku se synem, avšak ty se daly vyřešit občanskoprávní cestou, k čemuž obviněný nepřistoupil. Vztah partnerů se nevymykal vztahům,

kteře se rozvádějí tzv. “ve zlém”. Čistý měsíční příjem obviněného činil 20-30 tisíc Kč, obviněný měl možnost bydlet u svého otce, a tudíž nelze hovořit o tom, že by hrozilo podstatné snížení jeho životní úrovně. Nejvyšší státní zástupce nenamítal, že chování poškozené mohl obviněný vnímat potupně a negativně, ale jistě podle něj nedosáhlo intenzity škodlivosti, která by byla srovnatelná se závažností následku jeho jednání.

Nejvyšší soud usnesením zrušil rozsudek Krajského i Vrchního soudu a přikázal, aby Krajský soud věc znovu projednal a rozhodl o ní. Ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud konstatoval, že zabití musí představovat reakci na strach, zmatek, úlek či jiné omluvitelné hnutí mysli, přičemž reakce musí být lidsky pochopitelná. Podněty k omluvitelnému hnutí mysli musí dosahovat mimořádné intenzity, a proto mezi ně nelze řadit jednání poškozeného, které je pachatelem jen, byť i důvodně, nepřijemné. Aby se dalo jednání poškozeného posuzovat jako zavrženíhodné ve smyslu § 141 trestního zákoníku, musí být v rozporu s morálkou, být bezcitné, zvrhlé, bezohledné, neuctivé, a schopné způsobit závažnou újmu na právech pachatele, která je v odpovídajícím poměru k újmě na životě poškozeného.²⁹

Privilegující znaky jsou v trestním zákoníku stanoveny celkem obecně, tudíž záleží na tom, jak je budou vykládat soudy, a jakým jednáním privilegium přiznají. Dle Nejvyššího soudu lze za silné rozrušení označit zvláštní duševní stav, ve kterém pachatel vykazuje emoční vzrušení či neklid, které ovlivňují jeho jednání. Emotivní prožitky musí být vystupňované, a musí vést ke značnému zúžení a oslabení zábran pachatele. Silné rozrušení může být způsobeno duševní poruchou nebo pouze v důsledku strachu, úleku, zmatku či jiného omluvitelného hnutí mysli. Dle literatury lze za jiné omluvitelné hnutí mysli označit žal, zoufalství z bezvýchodných osobních poměrů, silnou bolest, vyčerpání, vyhladovění apod. Dle judikatury je pak jedním z možných omluvitelných hnutí mysli i soucit.³⁰

Typicky je silné rozrušení stavem krátkodobým, ale někdy může tento stav trvat i delší dobu. V takovém případě se jedná o tzv. chronický afekt, pod čímž si lze představit například dlouhodobý stres, silný dlouhodobý žal, či existenční tíseň. Do vypjatých situací se pachatel nesmí dostat sám svým protiprávním jednáním.

Na základě teorie lze za zavrženíhodné jednání označit fyzické týrání, psychické ponižování, útoky na lidskou důstojnost a svobodu (sexuální útoky,

²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.01.2012, sp. zn. 3 Tdo 1539/2011.

³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.09.2010, sp. zn. 8 Tdo 1115/2010.

pronásledování). Nelze sem naopak zařadit verbální útoky, či obvyklé fyzické rozepře. Předchozí zavrženíhodné jednání poškozeného přitom nemusí směřovat pouze vůči pachateli, ale vždy musí existovat příčinná souvislost mezi usmrcením a zavrženíhodným jednáním poškozeného (otec dívky, která byla pohlavně zneužita usmrtí pachatele, syn usmrtí svého otce, který dlouhodobě týral jeho matku apod.). Pokud však od zavrženíhodného jednání poškozeného uběhne delší čas, nemusí být již jednání pachatele kvalifikováno jako zabití.³¹

Jako zabití bude dle Nejvyššího soudu posuzováno i jednání pachatele, který nebude v rozhodné době silně rozrušen, a dokonce bude v důsledku předchozího jednání pachatele jednat s rozmyslem a po předchozím uvážení.³²

7.2. Vražda novorozeného dítěte matkou

Tento trestný čin představuje privilegovanou skutkovou podstatu trestného činu vraždy, kterou nalezneme v § 142 trestního zákoníku. Jedná se o úmyslný trestný čin, kterého se může dopustit pouze matka novorozeného dítěte, která se nachází ve stavu rozrušení způsobeném porodem. Předmětem může být pouze novorozené dítě, které matka porodila. K usmrcení přitom musí dojít při porodu, nebo bezprostředně po něm.

Silné rozrušení způsobené porodem je vnímáno jako polehčující okolnost, a proto je tento trestný čin posuzován mírněji, než vražda dle § 140 trestního zákoníku. Je tedy logické, že se ženy, které usmrtily své novorozené dítě domáhají toho, aby soud kvalifikoval jejich jednání jako trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou. Případy, kdy žena úmyslně usmrtí své novorozené dítě v rozrušení, které je způsobené porodem jsou však ojedinělé. Rozrušení způsobené porodem je výjimečné rozpoložení matky, které nastává v důsledku fyziologických procesů vyvolaných porodem. U ženy v takovém rozrušení nedochází k rozvinutí mateřského pudu. Rozrušení ale musí být skutečně způsobené porodem, ne jinými příčinami. Rozhodující je tedy znalecký posudek (ať už porodníka, gynekologa nebo znalce z oboru psychologie či psychiatrie), a skutková zjištění o průběhu těhotenství, postoji k němu, a o sociální situaci obviněné. Je jisté, že každý porod vyvolá v ženě určité rozrušení, avšak ustanovení § 142 trestního zákoníku vyžaduje zvláštní rozrušení způsobené mimořádnými procesy porodu.

³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.07.2011, sp. zn. 6 Tdo 693/2011.

Z načtené judikatury mohu konstatovat, že ženy zpravidla své těhotenství zatajují, v jeho průběhu nedochází k žádnému lékaři, na mateřství se nijak nepřipravují, a porod probíhá v domácím prostředí bez lékařské pomoci. To vše nasvědčuje tomu, že usmrcení dítěte plánují. Ve většině případů je proto jejich jednání kvalifikováno jako trestný čin vraždy.

Jako příklad lze uvést případ, o kterém rozhodoval Krajský soud v Plzni – Obviněná porodila živé dítě doma v koupelně, a po předchozím uvážení se rozhodla dítě usmrtit. Dítě přikryla ručníkem a následně mu šlápla dvakrát na hlavu, čímž mu způsobila zranění, kterým později podlehl. Obviněná se poté oblékla, a vyšla ven s cílem dítě hodit do řeky. K řece však kvůli bolesti nedošla, a tak dítě vhodila do nejbližšího kontejneru, ve kterém jej našel její druh, který přivolal záchrannou službu.

Krajský soud obviněnou za její jednání uznal vinnou zvláště závažným zločinem vraždy podle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. c) trestního zákoníku, a odsoudil ji k trestu odnětí svobody v trvání 19 roků.

Obviněná proti rozhodnutí podala odvolání, kterému Vrchní soud v Praze vyhověl, avšak pouze ve výroku o trestu.

Obviněná se ale domáhala toho, aby soud její jednání překvalifikoval na trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou dle § 142 trestního zákoníku, a proto podala proti rozhodnutí odvolacího soudu dovolání k Nejvyššímu soudu. Dle Nejvyššího soudu však obviněná nebyla ve stavu rozrušení způsobeném porodem, a proto dovolání odmítl. Soud vycházel především ze znaleckého posudku porodníka, dle kterého samotný porod proběhl rychle a bez komplikací. Jednalo se tedy o běžný porod bez mimořádných procesů, které by vedly k rozrušení ve smyslu § 142 trestního zákoníku.³²

7.3. Usmrcení z nedbalosti

Dalším trestným činem proti životu je přečin usmrcení z nedbalosti dle § 143 trestního zákoníku. Hlavní rozdíl mezi vraždou a usmrcením z nedbalosti je v subjektivní stránce činu. Usmrcení z nedbalosti se dopustí ten, kdo věděl, že svým jednáním může druhému způsobit smrt, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že se tak nestane.

³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 06.09.2017, sp. zn. 7 Tdo 427/2017.

Ustanovení § 143 trestního zákoníku se skládá ze čtyř odstavců, z nichž první představuje základní skutkovou podstatu přečinu usmrcení z nedbalosti, a další tři pak skutkovou podstatu kvalifikovanou. Druhý odstavec se vztahuje k porušení důležité povinnosti vyplývající ze zaměstnání, povolání, funkce, postavení pachatele, nebo povinnosti uložené mu podle zákona. Třetí odstavec postihuje usmrcení z nedbalosti v důsledku hrubého porušení zákonů o ochraně životního prostředí nebo zákonů o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienických zákonů. Čtvrtý odstavec pak představuje přitěžující okolnost k odstavci třetímu, která spočívá v usmrcení dvou a více osob.

Za usmrcení jiného z nedbalosti jsou pachatelé zpravidla odsouzeni k podmíněnému trestu odnětí svobody.

Z judikatury je zřejmé, že je trestný čin usmrcení z nedbalosti nejčastěji páchan v silniční dopravě v souvislosti s dopravními nehodami, kdy pachatelé nedodržují pravidla silničního provozu, jsou při jízdě nepozorní, či dokonce řídí v podnapilém stavu. Trestného činu usmrcení z nedbalosti se však může dopustit kdokoliv i za jiných okolností.

Nejvyšší soud v roce 2016 rozhodoval o dovolání obviněné, která byla rozsudkem Okresního soudu v Jičíně uznána vinnou ze spáchání přečinu usmrcení z nedbalosti, kterého se dopustila tím, že jako zaměstnankyně v domově důchodů způsobila svým jednáním smrt jednoho z klientů.

Obviněná nejprve sama zapálila čajovou svíčku, a poté ji v rozporu se zákonem o požární ochraně a přes proškolení z požární ochrany nechala na stole bez dozoru, a to i přesto, že u stolu seděli dva klienti odkázání na invalidní vozík. V momentě, kdy obviněná odvážela z haly další klienty, došlo z nezjištěné příčiny ke vznícení oděvu jednoho z klientů, a to právě od hořící čajové svíčky. Klient utrpěl popáleniny 3. stupně, a později v nemocnici v důsledku utrpěných zranění zemřel.

Spornou právní otázkou v tomto případě byl především příčinný vztah mezi jednáním obviněné a usmrcením poškozeného. I státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství uvedla, že z provedeného dokazování nebylo objasněna příčina požáru. Dle Nejvyššího soudu však napadené rozhodnutí ani řízení, které mu předcházelo, netrpělo vytýkanými vadami, a tak dovolání obviněné odmítl jako zjevně neopodstatněné.³³

³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.09.2016 sp. zn. 4 Tdo 1152/2016.

7.4. Účast na sebevraždě

Sebevraždou se rozumí úmyslné způsobení smrti sobě samému. Dříve bylo toto jednání trestné, ale dnes tomu tak ve většině zemí již není. Trestné je ovšem jednání osoby, která jiného pohne k sebevraždě, nebo jinému k sebevraždě pomáhá. Takovým jednáním je naplněna skutková podstata trestného činu účasti na sebevraždě, který je upraven v § 144 trestního zákoníku.

Pohnutí jiného k sebevraždě spočívá ve vzbuzení rozhodnutí osoby spáchat sebevraždu. Vzbudit v jiném rozhodnutí spáchat sebevraždu je možné radou, přesvědčováním, ale také vyhrožováním, či vyvoláním depresivních stavů u oběti. Nezáleží přitom na tom, zda se oběť již zabývala myšlenkou vzít si život, ale důležité je, že konečné rozhodnutí bylo zapříčiněno jednáním pachatele. Jelikož je účast na sebevraždě úmyslným trestným činem, je třeba, aby byl pachatel minimálně srozuměn s tím, že svým jednáním může osobu dohnat k sebevraždě.

Pomoc k sebevraždě může být jak fyzická, tak psychická. Fyzickou pomocí je opatření prostředků, odvoz na místo, odstranění překážek apod. Psychickou pomocí je utvrzování oběti v jejím rozhodnutí vzít si život, ujišťování, že bude postaráno o pozůstalé, či rada, jak čin spáchat, dodání sebedůvěry atd. Opět zde musí být splněna subjektivní stránka, tedy úmysl pachatele. V žádném případě nelze jako pomoc chápat jednání, kdy pachatel např. sám aplikuje smrtící látku do těla oběti, na žádost oběti ji zastřelí apod. Takové jednání bude správně kvalifikováno jako trestný čin vraždy, popřípadě jako trestný čin zabití (usmrcení ze soucitu).

Pokud došlo alespoň k pokusu o sebevraždu, může být pachatel tohoto trestného činu potrestán odnětím svobody až na tři léta. Za pokus sebevraždy je přitom nutno pokládat i jednání, které nebylo objektivně způsobilé přivodit smrt dané osoby, a to pokud osoba opravdu předpokládá, že si svým jednáním přivodí smrt. Pokud pachatel pohne k sebevraždě, nebo k ní pomůže dítěti, těhotné ženě, dítěti mladšímu patnácti let, či osobě stížené duševní poruchou, naplní znaky kvalifikované skutkové podstaty tohoto trestného činu, a bude potrestán přísněji.³⁴

³⁴ TIBITANZLOVÁ, Alena a ŠIPULA, Robert. Vybrané aspekty trestného činu účasti na sebevraždě. Online. Advokátní deník. 2023. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/08/31/vybrane-aspekty-trestneho-cinu-ucasti-nasebevrazde/>. [cit. 2024-03-13].

7.4.1. Asistovaná sebevražda a eutanazie

V zahraničí je pomoc jiné osobě ke spáchání sebevraždy označována jako asistovaná sebevražda. Osoba, která k sebevraždě pomáhá, pouze připraví podmínky pro spáchání sebevraždy. Jedná se tedy o určitou asistenci, bez které by osoba nemohla sebevraždu spáchat. O asistovanou sebevraždu většinou žádají těžce nemocní lidé, pro které je smrt vysvobozením. "Asistent" připraví smrtící látku, kterou si poté nemocný sám aplikuje.

Asistovaná sebevražda je legální například ve Švýcarsku, Belgii, Lucembursku, Nizozemsku, Montaně, Washingtonu, Vermontu, Montaně a další. Švýcarsko je přitom jedinou zemí, kde je možné provést asistovanou sebevraždu i u občanů jiných zemí, kteří do země přicestují.

Eutanazie je usmrcení na žádost. Hlavním rozdílem oproti asistované sebevraždě je tedy to, že samotný smrtící akt vykoná druhá osoba. Nejen že tedy smrtící látku připraví, ale také ji nemocnému aplikuje. To je příklad tzv. aktivní eutanazie, kdy druhá osoba něco koná. Existuje však také eutanazie pasivní, kdy osoba odlišná od pacienta naopak nekoná – nepodá léky, nezahájí léčbu či v ní záměrně nepokračuje. Eutanazie je legální např. v Nizozemsku, Belgii, Lucembursku, Portugalsku, a Španělsku.³⁵

V České republice je asistovaná sebevražda považována za trestný čin účasti na sebevraždě, a eutanazie za vraždu. Lidem, kteří trpí nevléčitelnou nemocí je u nás poskytována tzv. paliativní péče jejímž účelem je, dle § 5 odst. 2 písm. h) zákona o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, zmírnění utrpení a zachování kvality života pacienta.³⁶

O legalizaci asistované sebevraždy a eutanazie se v České republice vedlo několik debat. Jedná se ale o velice kontroverzní téma, a tak všechny pokusy o legalizaci skončily neúspěchem.

7.4.2. Návrhy de lege ferenda

Jelikož pracuji ve zdravotnickém zařízení jako sociální pracovnice, denně se setkávám s pacienty, kteří by se k legalizaci eutanazie přiklonili.

³⁵ ELASHEG, Johana Sofia. *Eutanázie, asistovaná sebevražda a související trestné činy proti životu*. Online, rigorózní práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni – Fakulta právnická, 2022. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/50281/1/RP%2c%20Johana%20Sofia%20Elasheg.pdf>. [cit. 2024-03-24].

³⁶ DRBOHLAVOVÁ, Ilona. Eutanázie z pohledu českého práva. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 2, č. 4, s. 110-112. ISSN 1213-5313.

Nejsilnější emoce ve mě vyvolává třiadvadesátiletá klientka, která je u nás hospitalizovaná na sociálním lůžku. Pacientka prodělala mrtvičku, je imobilní, domů se vrátit nemůže, rodina se postarat nedokáže. Kdyby byla eutanázie povolena, věřím, že by tato klientka neváhala ani minutu. Její slova jsou *“nikomu bych nepřála, aby se dožil tolika let. Když jste schopný, tak to jde, ale když ne, tak je to utrpení. Každý den tu jen ležím, a čekám až to přijde. Nikdo mi nepomůže. Dceři jsem akorát na obtíž, už mě to tady nebaví, nechci tu být”* Z hlasu a očí této paní cítím bolest a beznaděj. Nedokážu ji na to říct vůbec nic. Nic, čím bych ji povzbudila, protože vím, že má pravdu, vím, že ani já bych takhle žít nechtěla.

Eutanazii by přivítal i devětasedmdesátiletý pacient, který je po amputaci dolní končetiny. Tento pán nemá žádnou rodinu, žádné přátele, nikdy už nebude moct být sám, nikdy už nebude chodit. Celé dny tráví na lůžku, vyžaduje komplexní ošetrovatelskou péči. Několikrát mi řekl, že by nejraději umřel, ale že mu nikdo nepomůže, protože je to u nás zakázané.

Eutanázie je velice kontroverzní téma a ani já jsem na ní neměla až donedávna jednoznačný názor. Poté, co jsem přišla do kontaktu s pacienty, kteří trpí nevyлéčitelnou nemocí, každý den prožívají fyzické nebo psychické útrapy, a vědí, že je nic dalšího v životě nečeká, už názor mám, a to takový, že by se v České republice měla eutanázie a asistovaná sebevražda zlegalizovat. Samozřejmě však za velice přísných podmínek.

Naposledy se o legalizaci eutanázie a asistované sebevraždy vedla debata v roce 2020, kdy pirátská strana předložila vládě návrh zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanázii. Návrh zákona nebyl dostatečně propracovaný, a tak Vláda k navrhovanému zákonu zaujala nesouhlasné stanovisko, se kterým se zcela ztotožňuji.³⁷

Dle mého názoru by se mělo právo na život vykládat jako právo na to, abychom žili, a ne jako povinnost žít. Každý člověk má přeci právo na to, aby se svobodně rozhodoval, což by mělo znamenat, že se každý může rozhodnout, zda bude žít, nebo nebude. A pokud nedokáže svůj život ukončit, kvůli svému zdravotnímu stavu sám, neměl by být trestaný ten, kdo mu k tomu, na jeho žádost, pomůže.

³⁷ Stanovisko vlády k návrhu poslanců Věry Procházkové, Lukáše Bartoně a dalších na vydání zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanázii.

Z náboženského hlediska je život darem od Boha, který má jako jediný právo na to, aby nám jej vzal. Jsem křesťanka, ale myslím, že za určitých podmínek nelze sebevraždu považovat za hřích. Pokud osoba trpí nevléčitelnou nemocí, která mu denně způsobuje tělesné či duševní trápení, a šance na zkvalitnění jeho života je nulová, je pro ně odchod na onen svět vysvobozením.

Provedení eutanazie či asistované sebevraždy by mohlo podléhat například těmto podmínkám.

- Dotčená osoba by musela učinit před ošetřujícím lékařem, psychiatrem, úředníkem a dalšími dvěma svědky vážné, svobodné, jasné, srozumitelné, úředně ověřené písemné prohlášení. Toto prohlášení by mohla učinit pouze dotčená osoba nikoliv její zákonný zástupce, opatrovník apod.
- Provedení eutanazie či asistované sebevraždy by bylo možné pouze se souhlasem ošetřujícího lékaře, a psychiatra, kteří by osobu důkladně vyšetřili.
- Před provedením eutanazie či asistované sebevraždy by bylo povinné osobu znovu vyslechnout a učinit o tom záznam. Výslech by prováděl ošetřující lékař za účasti psychiatra, a dalších dvou svědků.³⁸

Podmínky by musely být samozřejmě do detailu propracované, aby nebyla možnost eutanazii a asistovanou sebevraždu zneužít.

Pokud by k legalizaci eutanazie a asistované sebevraždy nedošlo, byla bych pro to, aby se do trestního zákoníku vtělil trestný čin usmrcení ze soucitu, u kterého by soud mohl trest mimořádně zmírnit nebo od potrestání upustit v případě, pokud by viník usmrtil úmyslně jiného ze soucitu, aby uspíšil jeho neodvratnou smrt.

8. Omyl, nutná obrana a trestný čin opilství v souvislosti s trestným činem vraždy

Omyl, nutná obrana a trestný čin opilství jsou instituty trestního práva, které umožňují ukládání nižších trestních sazeb, upuštění od potrestání, či trestní odpovědnost rovnou vylučují. Není proto divu, že na ně pachatelé v souvislosti se

³⁸ WINTR, Jan a ANTOŠ, Marek (ed.). *Základní lidská práva a svobody*. Sborníky Právnické fakulty Karlovy univerzity, č. 63. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-87975-36-7.

svým jednáním poukazují. Tyto instituty stojí na tenké hranici s trestným činem vraždy, a proto je v právní praxi občas složité usmrcení jiného správně kvalifikovat.

8.1. Omyl

Omylem v právním prostředí rozumíme nesoulad pachatelova vědění se skutečným skutkovým či právním stavem. Pachatel si buďto není určité skutečnosti vůbec vědom, nebo má o skutečnosti chybnou představu, nebo se mylně domnívá, že nějaká skutečnost existuje.

Rozeznáváme omyl skutkový a právní, kdy tyto pak dále dělíme na pozitivní a negativní. V souvislosti s trestným činem vraždy se setkáváme nejčastěji se skutkovým omylem a se zvláštními případy skutkového omylu – omylem v předmětu útoku a omylem v kauzálním průběhu.

O skutkový omyl pozitivní se jedná například v případě, kdy se pachatel mylně domnívá, že žena, která je jeho obětí vraždy, je těhotná. Pachatel bude stíhán za dokonání trestný čin vraždy dle § 140 odst. 1 trestního zákoníku, a také za pokus trestného činu vraždy dle § 140 odst. 3 písm. b) téhož zákona.

V případě skutkového omylu negativního, kdy pachatel nezná nějakou skutečnost, a ani ji nepředpokládá, může být souzen pouze za nedbalost. Jako příklad lze uvést situaci, kdy myslivec střílí do křoví s cílem usmrtit zvěř, ale zasáhne člověka, o jehož přítomnosti neměl tušení.

Případem skutkového omylu je i tzv. nezpůsobilý pokus – pokus na nezpůsobilém předmětu útoku, nebo pokus nezpůsobilými prostředky. V případě vraždy se může jednat o pokus vraždy mrtvoly (pachatel se domníval, že je dotčený/á na živu), nebo o pokus vraždy maketou střelné zbraně, o níž se pachatel domníval, že je pravá. O trestnosti některých podobných pokusů je možné spekulovat, ale obecně je trestnost nezpůsobilého pokusu žádoucí, neboť k jeho dokonání ve většině případů nedojde pouze vlivem náhody.

Omyl v předmětu útoku je zvláštním případem skutkového omylu, kdy pachatel zamýšlí zavraždit osobu A, ale v důsledku omylu usmrtí osobu B. Pachatel bude za takový čin souzen za vraždu, neboť takový omyl nemá žádný vliv na trestní odpovědnost. Má význam pouze z hlediska motivu pachatele. Může se ale také stát, že pachatel zamýšlí zavraždit osobu, ale namísto toho, v důsledku omylu, usmrtí psa. V takovém případě bude pachatel souzen za pokus o vraždu a za dokonání trestný čin neúmyslného poškození cizí věci.

Druhým zvláštním případem skutkového omylu je omyl v kauzálním průběhu, kdy následek, který měl podle pachatelova vůle nastat u osoby A, nastal okolností nezávislou na vůli pachatele na osobě B. Pachatel například otráví lahev whisky, kterou daruje svému otci s úmyslem jej usmrtit. Otrávenou whisky však otec nabídne svému příteli, který v důsledku jejího požití zemře. Pachatel bude trestně odpovědný za pokus vraždy svého otce, a za trestný čin usmrcení z nedbalosti přítele svého otce.³⁹

Zvláštním případem omylu v kauzálním průběhu je pak situace, kdy jednáním pachatele dojde k zamýšlenému výsledku, avšak jiným způsobem, než jakým pachatel chtěl. Tento omyl lze demonstrovat na případu, o kterém rozhodoval Nejvyšší soud ČSR v roce 1988. Pachatel P. B. napadl svou manželku H. B tak, že jí opakovanými údery rukou do obličeje srazil na zem a potom ji několikrát silně udeřil kladivem do hlavy. Tímto jednáním způsobil poškozené zranění, následkem nichž poškozená upadla do silného bezvědomí. Pachatel se poté, v domnění, že již poškozená nežije, rozhodl zbavit jejího těla, a tak jej vhodil do vody, kde se poškozená utopila.

Rozsudkem Krajského soudu v Praze byl pachatel uznán vinným pokusem trestného činu vraždy a trestným činem ublížení na zdraví podle tehdejšího trestního zákona.

Proti rozhodnutí podali odvolání krajský prokurátor a obviněný. Nejvyšší soud však potvrdil rozsudek krajského soudu se závěrem, že nejde o tzv. dolus generalis (obecný úmysl), a proto nelze jednání pachatele posoudit jako dokonaný trestný čin vraždy. O dolus generalis by se jednalo, pokud by bylo pachateli prokázáno, že zamýšlel svou manželku zabít a poté zahladit stopy zbavením se jejího těla.⁴⁰

8.2. Nutná obrana

Nutná obrana představuje jednu z okolností, která vylučuje protiprávnost. Trestní zákoník ji charakterizuje jako „*čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem*“⁴¹. Takový čin není dle zákona trestným činem. Následek způsobený v důsledku nutné obrany

³⁹ CHMELÍK, J.: NOVOTNÝ, F.: STOČESOVÁ, S. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 311 s. ISBN 978-80-7380-583-8.

⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 07.12.1988, sp. zn. 1 TO 34/88, ECLI:CZ:NS:1988:1.TO.34.1988.1

⁴¹ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník. §18 odst. 1.

může být stejně závažný, nebo dokonce závažnější, než ten který hrozil, ale obrana nesmí být zjevně nepřiměřená způsobu útoku.

Pachatelé vražd se u soudu často odvolávají na nutnou obranu, neboť před usmrcením oběti dochází mezi pachatelem a poškozeným mnohdy k slovním či fyzickým potyčkám.

Jedním z takových pachatelů je jistý L. I., který byl Krajským soudem v Ostravě uznán vinným zločinem vraždy dle § 140 odst. 1 trestního zákoníku, za to že po vzájemné rozepři pobodal svého přítele, v důsledku čehož poškozený na místě zemřel.

Dle obviněného mělo být jeho jednání posouzeno jako nutná obrana, neboť na něj poškozený zaútočil jako první. Dle soudů tomu ale nic nenasvědčovalo. Obhajoba obviněného byla nepřesvědčivá a soudy v ní vysledovaly snahu o převedení odpovědnosti na poškozeného.⁴²

Velice sporným byl případ ženy, která zabila svého bratra. Mezi obžalovanou a její sestrou na jedné straně a jejich bratrem na straně druhé existoval velice konfliktní vztah. Poškozený dlouhodobě požíval alkoholické nápoje, své sestry opakovaně slovně a fyzicky napadal, trpěl psychickými problémy a několikrát se pokusil o sebevraždu.

Jednoho dne vylezla sestra obžalované na seník, obžalovaná slyšela zvuky potyčky a sestry volání „pojď sem“. Obžalovaná tedy vylezla nahoru, kde uviděla bratra klečící nad sestrou, s nožem v ruce. Sestra ležela na boku, nebylo tedy vidět, zda je zraněná. Obžalovaná povalila bratra na zem, vytrhla mu z ruky nůž a opakovaně jej bodla do oblasti krku.

Policejní orgán zahájil trestní stíhání pro spáchání zločinu vraždy dle § 140 odst. 1 trestního zákoníku. Krajský soud ale skutek kvalifikoval jako zločin zabití dle § 141 odst. 1 trestního zákoníku.

Obžalovaná se však domáhala posouzení jejího jednání jako nutné obrany, a Vrchní soud jí dal za pravdu. Svůj závěr odůvodnil tím, že útok ze strany poškozeného sice netrval, ale nejméně přímo hrozil, neboť šlo na základě dosavadního průběhu událostí důvodně očekávat, že k útoku vzápětí dojde. Co se týče přiměřenosti obrany, dle Vrchního soudu sice zasadila obžalovaná poškozenému větší počet bodnořezných ran, ale činila tak v pochopitelném vystupňovaném afektu, v důsledku kterého nebyl schopna ovládat své jednání.

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.10.2018, sp. zn. 7 Tdo 1333/2018.

S názorem Vrchního soudu se však neztotožňoval nejvyšší státní zástupce, který proti rozhodnutí soudu druhého stupně podal dovolání.

Nejvyšší soud se ale přiklonil ke správnosti názoru Vrchního soudu, přičemž doplnil, že zjevně přiměřenou obranu je nutné vykládat podle toho, jak se jevila bránícímu. Pokud by mělo jít o exces z nutné obrany, muselo by jít o vzájemně výrazně hrubý nepoměr mezi útokem a obranou.⁴³

Velice kontroverzním byl případ dlouhodobě týrané ženy, která se proti jednomu z manželova útoků bránila nožem. Svému muži způsobila zranění, kterým by bez lékařské pomoci podlehl, a za to byla uznána vinnou pokusem vraždy dle § 21 odst. 1 a § 140 odst. 1 trestního zákoníku.

Proti rozsudku soudu prvního stupně podala obviněná odvolání, kterému odvolací soud vyhověl, avšak pouze ve výroku o trestu.

Obviněná tedy podala dovolání k Nejvyššímu soudu, neboť požadovala, aby bylo její jednání posouzeno jako jednání v nutné obraně dle § 29 trestního zákoníku.

Dle státní zástupkyně ale jednání poškozeného nijak nevybočovalo z rámce obvyklých oboustranných fyzických potyček mezi oběma manželkami. S tímto názorem se Nejvyšší soud ztotožnil a pouze dodal, že vzhledem k předchozí zkušenosti s jednáním obviněného, neměla obviněná důvod domnívat se, že by bylo vážně ohroženo její zdraví či dokonce život. Obviněná se dle soudu sama podílela na utvoření určitého rámce toho, co bylo v jejich vztahu „normální“ tím, že dříve podobné jednání ze strany poškozeného akceptovala či vůči němu dokonce sama jednala podobným způsobem.⁴⁴

8.3. Trestný čin opilství

Trestný čin opilství představuje specifický trestný čin, kterého se dopustí ten, „*kdo se požitím nebo aplikací návykové látky přivede, byť i z nedbalosti, do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí činu jinak trestného.*“⁴⁵

Objektivní stránka skutkové podstaty tohoto činu má dvojí jednání – přivedení se do stavu nepřičetnosti a spáchání tzv. kvazideliktu. Pachatelé tohoto činu jsou trestáni pouze za přivedení se do stavu nepřičetnosti, ne za samotný trestný čin, který v důsledku zaviněné nepřičetnosti spáchali. Zavinění se u tohoto trestného

⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.08.2019, sp. zn. 6 Tdo 984/2019

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.10.2020, sp. zn. 7 Tdo 1069/2020

⁴⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník, § 360 odst. 1.

činu zkoumá tedy pouze ve vztahu k jednání, kterým se pachatel do stavu nepřičetnosti uvedl, nikoliv k jednání, kterého se v nepřičetnosti dopustil. Z výrazu „byť i z nedbalosti“, uvedeného ve skutkové podstatě trestného činu opilství, vyplývá, že je tento čin možné spáchat jak úmyslně, tak i nedbalostně.

Na formě a obsahu zavinění závisí, zda bude pachatel trestně odpovědný v plném rozsahu, nebo jen za trestný čin opilství, nebo nebude trestně odpovědný vůbec.

Plně trestně odpovědný za čin, který vykonal ve stavu nepřičetnosti, do kterého se přivedl požitím či aplikací návykové látky, bude pachatel, který se do tohoto stavu přivedl s úmyslem spáchat trestný čin (opije se tzv. na kuráž), nebo pokud se ve stavu nepřičetnosti, do kterého se přivedl požitím návykové látky, dopustí trestného činu z nedbalosti, bude plně odpovídat za trestný čin, kterého se v nepřičetnosti dopustil.⁴⁶

Za trestný čin opilství bude trestně odpovědný ten, kdo neměl v úmyslu jiného usmrtit, a nemohl vědět, že se požitím či aplikací návykové látky přivede do stavu, ve kterém by mohl něco takového spáchat.

Trestně odpovědný pak nebude pachatel vůbec, pokud se do stavu nepřičetnosti nepřivede zaviněně, to znamená, že je mu například bez jeho vědomí do pití přidána omamná látka, která způsobí jeho nepřičetnost, anebo pokud se přivede do tzv. patologické opilosti malým množstvím návykové látky, přičemž její vznik nemohl pokrýt ani nevědomou nedbalostí.⁴⁷

Největším problémem pachatelů, kteří se u soudu domáhají kvalifikace jejich činu jako trestného činu opilství, je to, že u nich není prokázán stav úplné nepřičetnosti. U tohoto činu totiž nestačí pouze snížená nepřičetnost, jak konstatoval Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí, kterým odmítl dovolání jistého R. K.

Obviněný R. K. byl rozsudkem Krajského soudu uznán vinným zločinem vraždy, kterého se dopustil tím, že fyzicky napadl svou matku tak, že ji opakovaně bodal nožem, čímž jí způsobil zranění, kterým na místě podlehla. Tomuto předcházelo násilné vnuknutí obviněného do kuchyně bytu poškozené, kde se poškozená před obviněným ukrývala.

⁴⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník. § 360 odst. 2.

⁴⁷ *Vztah nepřičetnosti k trestnému činu opilství*. Online. Právní prostor. 2019. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/vztah-nepricetnosti-k-trestnemu-cinu-opilstvi>. [cit. 2024-03-26].

Proti rozhodnutí soudu prvního stupně podal obviněný řádný opravný prostředek, ale Vrchní soud jej usnesením zamítl.

U dovolání se obviněný dovolával posouzení jeho činu jako trestného činu opilství dle § 360 trestního zákoníku, neboť se v době jeho spáchání nacházel ve stavu těžké opilosti.

Dle vyjádření státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství nemohlo být aplikováno ustanovení § 360, neboť ovládací a rozpoznávací schopnosti obviněného byly v důsledku opilosti pouze podstatně sníženy. Nejvyšší soud konstatoval, že k použití § 360 trestního zákoníku je třeba úplné vymizení alespoň jedné ze složek přičetnosti. Pouhé snížení ovládací či rozpoznávací schopnosti, ač bylo podstatné, nelze kvalifikovat jako nepřičetnost ve smyslu § 26 trestního zákoníku.⁴⁸

9. Charakteristika osobnosti pachatele a oběti vraždy

Poznání osobnosti pachatele a oběti je velice důležité jednak pro pochopení trestného jednání, ale také pro možnost prevence před pácháním další trestné činnosti. Zkoumáním osobnosti výše zmíněných subjektů se zabývá kriminologie a forenzní a soudní psychologie.

Kriminologie získává poznatky o kriminalitě, které jsou využívány především v kriminalistice, soudní psychiatrii, psychopatologii a trestním právu. Vytváří analýzy, popisy projevů kriminality, zjišťuje její příčiny, zkoumá specifické vlastnosti, schopnosti, zájmy, postoje, prostředí, pohnutky a motivaci pachatele. Zabývá se udržením kriminality v přijatelných mezích, a snaží se o vytvoření určitých typů pachatele.

Pro trestný čin vraždy však není možné sestavit žádný “ideální” typ pachatele, neboť existuje mnoho různých motivů, možných způsobů provedení a různých situací, za kterých dochází k usmrcení jiného.

Trestného činu vraždy se dopouští různorodí jedinci s odlišnou inteligencí, sebevědomím, sebekontrolou, a dalšími podstatnými charakterovými vlastnostmi. Obecně lze pachatele klasifikovat podle pohlaví, věku, národnosti, státní a etnické příslušnosti a kriminální recidivy.

V rámci policejních statistik kriminality můžeme pachatele vražd také dělit na vrahy loupežných, sexuálních vražd, na vrahy motivovanými osobními vztahy,

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.04.2015, sp. zn. 8 Tdo 336/2015.

vrahy na objednávku, vražedkyně novorozenců a vrahy ostatní. Statistiky kriminality zároveň rozlišují mezi nezletilými pachateli, mladistvými, recidivisty a ženami.

Pachateli vraždy jsou v České republice nejčastěji muži mladšího až středního věku s nižší inteligencí a nižším sociálním postavením, velkým podílem jsou zastoupeny osoby požívající návykové látky a psychopati. Velkou roli také hraje sociální a rodinné prostředí, ve kterém pachatel žije.

Podíl mladistvých vrahů, a žen jakožto vražedkyň je na celkové kriminalitě malý. Ženy vraždí obvykle v afektu a činy mladistvých bývají podnícené krizovou situací. Děščí vrazi se vyskytují vzácně, a většina z nich trpí závažnými duševními onemocněními či poruchovým vývojem osobnosti, nebo jednájí bez promyšleného cíle.

Nejčastěji páchanými vraždami jsou vraždy loupežné, sexuální a tzv. vztahové vraždy motivované osobními vztahy.⁴⁹

Forenzní psychologie se zabývá osobností pachatele, psychologií výpovědi, posuzováním přičetnosti, a také viktimizací obětí trestné činnosti. Studuje zejména subjektivní okolnosti vražd, sbírá poznatky o osobnosti, která se dopustila vražedného jednání, a zajímá se o motivaci. Forenzní psychologové spolupracují s orgány činnými v trestním řízení. Vypracovávají znalecké posudky a pomáhají při sestavování pravděpodobného profilu pachatele.

Jak už jsem zmínila, neexistuje žádná charakteristika, která by jedince předurčovala k budoucímu páchání trestného činu vraždy, nicméně existují výzkumné studie, které potvrzují vyšší pravděpodobnost kolize určitého jedince se zákonem právě v důsledku vysoce rizikové kombinace zcela určitých vlastností. K rizikovým osobnostním předpokladům patří například snížená úzkost, tedy žádné zábrany, žádný strach z nových a riskantních aktivit, dále zvýšená impulsivnost a nezávislost na odměně.

Forenzní psychologie pak rozeznává 5 základních typů osobnosti pachatele:

- Socializovaný typ – Tento typ pachatele je považován za “normálního” jedince, neboť se na jeho osobnost vztahují obecné poznatky o chování a prožívání.

⁴⁹ Trestní právo včera a dnes TAUCHEN, Jaromír, Karel SCHELLE a kolektiv. *Trestné činy proti životu a zdraví včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2015. s. 215-220 ISBN 978-80-7418-248-8.

- Neurotický typ – Pachatelé trpí zvýšenou úzkostí, depresemi, a jsou emočně narušení. Obvykle zanechávají na místě činu zřetelné stopy.
- Psychopatický typ – Výraz psychopatická osobnost je diagnostický termín. Jedinec se projevuje svéráznými, nápadnými a zvláštními způsoby chování a prožívání. City jsou buďto nulové, nebo příliš intenzivní.
- Mentálně nedostatečný typ – Pachatelé s nízkou inteligencí. Jejich rozumové schopnosti jsou nižší, než je obvyklé. Činy bývají nepromyšlené.
- Psychotický typ – Pachatelé, kteří trpí závažným duševním onemocněním – psychózou. Dopouští se bizarních, nesrozumitelných a brutálních násilných činů, ke kterým je vede nepochopitelná motivace (například k vraždě své rodiny byl vyzván vesmírem, své děti vidí jako roboty apod.)

Co se týče motivace pachatele vraždy, lze vycházet ze tří motivačních vzorců:

- Instrumentální motivace – Pachatelé vraždí za účelem dosažení určitého cíle. Je typická pro plánované vraždy.
- Afektivní motivace – vražda je podmíněna stresem a konkrétní krizovou vyhocenou situací. Je typická pro vztahové vraždy, z původní oběti se stává pachatel.
- Deviantní motivace – Motivace zevnitř osobnosti. Pachatelé trpí psychickými poruchami, nejčastěji v oblasti sexuality, ale také paranoiou nebo schizofrenií.

Forezní psychologie také rozlišuje masové a sériové vrahy a tzv. vrahy na vlně. Tito vrazi poutají u společnosti největší pozornost a často se stávají námětem pro filmy či seriály.

Masovým vrahem je vrah, který se dopustil trestného činu vraždy na čtyřech a více lidech na jednom místě ve stejném čase. Masový vrah obvykle vraždí z pomsty nebo ze zoufalství.

Sériovým vrahem je ten, který vraždí alespoň třikrát na různých místech v různých časech, přičemž je aktivní i několik let. Své oběti si sériový vrah vybírá

záměrně a vraždy plánuje. Většina sériových vrahů trpí poruchou osobnosti. Ani pro sériové vrahy však neexistuje jednotná charakteristika. Někteří jsou velice inteligentní, úspěšní a sympatičtí, jiní jsou naopak nekvalifikovaní, těžce navazují kontakt a jsou nepořádní. Někteří nemají pocity viny, druzí zas dokonce chodí na pohřby svých obětí. Většinou však vždy touží po moci a kontrolou nad druhou osobou. Často mají zkušenosti s alkoholem či drogami a k vraždění je nutí nekontrolované touhy.

Vrah na vražedné vlně se dopouští vražd na různých místech v krátkém časovém úseku, a jeho obětí je několik.

Podle motivace je možné sériové vrahy dělit na visionáře, misionáře, hédonisty a vrahy zaměřené na moc a kontrolu. Visionářští vrazi slyší hlasy s poselstvím vraždit. Misionářští vrazi věří, že jsou povolání k určité misi.

Hédonističtí vrazi mají z vraždění požitky a poslední skupině vrahů přináší kontrola a moc slast.⁵⁰

Typologií obětí trestného činu se zabývá viktimologie, což je odvětví kriminologie. Kromě typologie obětí se viktimologie věnuje problematice obětí z hlediska jejich vyrovnání se s činem.

Viktimologie rozlišuje oběti podle zažitého činu na oběti domácího násilí, oběti násilí a oběti s majetkovou újmou. Podle reakce na čin na oběť s kontrolovanou reakcí, oběť pasivní a aktivní, a podle vzájemného působení pachatele a oběti na oběť zúčastňující, nezúčastňující, provokující, latentní a nepravou. Oběť latentní skrývá svou pozici oběti a nepravou obětí je osoba, která se ocitla v nesprávnou dobu na nesprávném místě.

Pachatelé vražd si vybírají různé oběti, takže není možné vymezit typickou oběť vraždy. Většinou se však jedná o zúčastněnou oběť, tedy osobu, která byla s pachatelem před činem v nějakém kontaktu.⁵¹

⁵⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 445 s. 59–66, 97101 ISBN 978-80-7380-461-9.

⁵¹ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-389-6.

Závěr

Cílem mé práce bylo vytvořit ucelený přehled o současné úpravě trestného činu vraždy v českém právu, vystihnout její problematické aspekty, a zkonstruovat úvahy de lege ferenda ve vztahu k právní úpravě.

Při psaní práce jsem vycházela především z dostupné odborné literatury, právních předpisů, a z judikatury českých trestních soudů.

V první kapitole jsem se zabývala tím, jak se v historii vyvíjela právní úprava trestného činu vraždy. S ohledem na téma této práce jsem se však omezila pouze na 20. století. V průběhu 20. století se na území České republiky vystřídaly celkem tři trestní zákony. Tyto zákony svým obsahem odpovídaly momentálnímu režimu a potřebám státu. Ačkoliv byly všechny tři právní úpravy zdařilé, žádná z nich nebyla komplexní. Ani v jedné z úprav se zákonodárci nepodařilo zohlednit všechny možné okolnosti činu.

Těžištěm mé práce je část, které jsou věnovány čtyři kapitoly. V této části jsem se zabývala současnou právní úpravou trestného činu vraždy – rozbořem jednotlivých skutkových podstat obsažených v ustanovení § 140 trestního zákoníku, výkladem jednotlivých znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy, vývojovými stádii vraždy a trestáním pachatelů tohoto skutku. V rámci ukládání trestů jsem uvedla své úvahy de lege ferenda ve vztahu k věkové hranici trestní odpovědnosti, a promlčitelnosti trestní odpovědnosti za vraždu.

Mým návrhem de lege ferenda, ve vztahu k trestnému činu vraždy, je snížení hranice trestní odpovědnosti na 13 let. Vraždy páchané dětmi jsou v České republice výjimečné, ale několik už jich tu přeci jen spáchaných bylo. V průběhu načítání literatury jsem narazila na knihu vyprávějící příběhy několika dětských vrahů, ze kterých šel mráz po zádech. Tato kniha mě utvrdila v tom, že dítě ve věku 13 let je, ve většině případů, již plně rozumově a mravně vyspělé na to, aby vědělo, jaké následky přináší usmrcení jiného.

Změnu v trestním zákoníku bych navrhovala také ve vztahu k promlčení vraždy. Kvalifikovaná skutková vražda je promlčitelná za 30 let od spáchání činu, ale dle mého názoru by měla být zcela nepromlčitelná. Díky neustále se zdokonalující kriminalistické technice je jistě možné dopadnout vraha i po 30 letech. Promlčením tak ohavného činu navíc zaniká u pozůstalých pocit naděje na spravedlivé potrestání, což je to jediné, co jim po ztrátě milované osoby zbývá.

V další kapitole jsem se zabývala porovnáním právní úpravy trestného činu vraždy se zahraniční právní úpravou, a to konkrétně úpravou Německou, Slovenskou a Rakouskou. Německá právní úprava nerozlišuje úmyslné usmrcení do takové míry, jako česká právní úprava, a trestní sazbu stanovuje značně univerzálně. Dle okolností případu, je možné pachateli uložit trest odnětí svobody na doživotí, nebo nejvýše na 15 let. To slovenská právní úprava nám je rozhodně bližší. Rozdílly jsou především ve výši trestů – slovenská právní úprava je v tomto ohledu přísnější. V Rakouské právní úpravě chybí rozdělení vraždy dle závažnosti, způsobu provedení a jiných důležitých okolností. Zákoník je velice jednoduchý a dle mého názoru nevyhovující.

V následující kapitole jsem se snažila co nejvýstižněji vystihnout rozdíly mezi trestným činem vraždy a ostatními činy, které směřují proti životu. Největším problémem v soudní praxi je určení hranice mezi vraždou a zabitím. Tyto dva činy jsou od sebe odlišeny pouze subjektivním stavem pachatele a předchozím zavrženíhodným jednáním poškozeného. Tzv. jednání v omluvitelném hnutí myslí, a předchozí zavrženíhodné jednání poškozeného, jsou znaky skutkové podstaty trestného činu zabití. Tyto znaky však nejsou v zákoně více specifikovány. Výklad těchto znaků je možné nalézt pouze v judikátech Nejvyššího či Ústavního soudu. Myslím, že by bylo vhodné, do ustanovení § 141 trestního zákoníku začlenit otevřený výčet zavrženíhodného jednání poškozeného a omluvitelného hnutí myslí, čímž by se mohl omezit počet odvolacích řízení.

V rámci kapitoly pojednávající o trestném činu Účasti na sebevraždě, jsem vyjádřila svůj názor na eutanazii a asistovanou sebevraždu. Vzhledem k tomu, že se ve svém zaměstnání denně setkávám s lidmi, kteří trpí nevléčitelnou nemocí, byla bych pro legalizaci eutanazie v České republice. Dle mého názoru by se mělo právo na život vykládat jako právo na to, abychom žili, a ne jako povinnost žít. Eutanazie by ale samozřejmě musela probíhat za velice přísných podmínek.

V osmé kapitole jsem se zabývala institutem omylu, nutné obrany a trestného činu opilství ve vztahu k trestnému činu vraždy. Ke každému jsem přidala popis skutečné kauzy, a názor Nejvyššího soudu ohledně diferenciací vůči trestnému činu vraždy.

Poslední kapitolou mé práce je Charakteristika osobnosti pachatele a oběti vraždy. Mým cílem bylo v této kapitole sestavit obecný profil pachatele vraždy, což se mi však nepodařilo. Existují různé statistiky, na základě kterých lze konstatovat, že se trestného činu vraždy dopouštějí nejčastěji muži, mladšího až středního věku

s nižší inteligencí a nižším sociálním postavením, kteří jsou poživateli návykových látek, či jsou to psychopati. V žádném případě však nelze říct, že každý muž ve středním věku, který je například bezdomovcem alkoholikem, je předurčený vrah. Vraždí také vysoce postavené, mladé, inteligentní ženy, nebo nezletilé děti... Profil pachatele vraždy nelze sestavit především proto, že existuje mnoho různých motivů, možných způsobů provedení a různých situací, za kterých dochází k usmrcení jiného.

Resume

For my work, I chose the topic of the crime of murder. From the point of view of law, human life is one of the basic human rights. Every person has the right to life, no one shall be deprived of his or her life, and human life is worthy of protection even before birth. In human rights documents, the right to life is always enshrined in the first provisions, from which it can be concluded that the right to life enjoys the highest legal protection.

The aim of my diploma thesis entitled "The Crime of Murder (Current Legislation in the Czech Criminal Code and Suggestions *de lege ferenda*)" was to create a comprehensive overview of the current regulation of the crime of murder in Czech law, to capture its problematic aspects, and to create effective and logical considerations of their regulation *de lege ferenda*.

The first chapter of the thesis deals with the historical development of the legal regulation of the crime of murder. With regard to the topic of this thesis, the historical development is limited only to the 20th century. In the thesis, I have listed the most important legislative documents containing the regulation of murder, from the oldest to the current one, i.e. Act No. 40/2009 Coll., the Criminal Code.

Within the framework of the current legal framework, I have analysed the individual paragraphs of Section 140 of the Criminal Code. I have defined simple murder, premeditative murder, and qualified murder. For each type of murder, I have given at least one example from judicial practice.

The third chapter is devoted to the facts of the crime of murder. Within the object, I defined human life from a legal point of view, from an objective point of view, I analyzed the behavior, i.e. the way in which it is possible to kill another, and I also analyzed the issue of the causal link between the offender's actions and the death of the injured party.

In connection with the subject of the crime of murder, I defined insanity, and in the subjective aspect, I characterized culpability, which in the case of murder is always intentional. To compare murders committed with direct and indirect intent, I have cited a specific case decided by criminal courts.

In the fourth chapter, I outlined how difficult it can be in judicial practice to qualify the crime of murder at the stage of preparation or attempt.

In the following chapter, I have mentioned the punishments that can be imposed on the perpetrator of murder under the current legislation. Finally, I

presented my own de lege ferenda proposals regarding the limits of criminal liability and the statute of limitations for the crime of murder.

For comparison, in the next chapter I mentioned the foreign legal regulation of the crime of murder, specifically in the Federal Republic of Germany, the Slovak Republic, and the Republic of Austria.

In the seventh chapter of this thesis, I focused on other crimes against life and compared them with the crime of murder. In the case of the crime of participation in suicide, I also analyzed assisted suicide and euthanasia, on which I stated my own opinion, and proposals de lege ferenda.

The eighth chapter is devoted to the institute of error, necessary defence and the crime of drunkenness in relation to the crime of murder.

In the last chapter I dealt with the personality of the perpetrators and victims of murder.

Použité zdroje

Literatura

- Bárta, B. a kol.: Metodika vyšetřování vražd, sebevražd a podezřelých úmrtí. Praha : PF UK 1968.
- BORČEVSKÝ, P. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2023. s. 9-32. ISBN 978-80-7380-909-6.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 445 s. 59–66, 97-101 ISBN 978-80-7380-461-9.
- Čírtková, L., Kriminální psychologie. Praha, Eurounion 1998
- Čírtková, L.: Psychologické profilování: teoretický základ a empirická databáze. *Kriminalistika* 1995, 2, 110-116.
- Drbohlav, Andrej: *Etopedie I. : trest smrti versus trest života pro sériové vrahy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2005. 151 s.
- Drbohlav, Andrej: *Psychologie sériových vrahů: 200 skutečných případů brutálních činů sériových vrahů současnosti*. Praha: Grada, 2013. 466 s., ISBN 978-80-247-4371-4.
- DRBOHLAVOVÁ, Ilona. Eutanázie z pohledu českého práva. *Trestněprávní revue*. 2003, roč. 2, č. 4, s. 110-112. ISSN 12135313.
- Eser, Albin, Koch Hans Georg [Hrsg.]: *Materialien zur Sterbehilfe*. - Freiburg i.Br. : Max-Planck-Inst. für Ausländisches und Internationales Strafrecht, 1991, 799 stran, ISBN 3-922498-72-8
- Heretik, Anton: *Extrémna agresia I.: Forenzná psychológia vraždy*. Nové Zámky : Psychoprof, 1998
- Hofmanová, Jiřina: *Jak se vraždí v Česku : studie vražd spáchaných v letech 1969-2009*. Praha : Jaroslav Hofman, 2011
- Hořák, J.: *Agresivní a provokující oběť násilného trestného činu*. *Kriminalistika*, 2010, 2, 102-133
- Hořák, J.: *K otázce tzv. afektivních vražd*. In: Vanduchová, M., Hořák, J. (eds.): *Na křižovatkách práva. Pocta Janu Musilovi k 70. narozeninám*. Praha : C. H. Beck, 2011, s. 451-464
- Hořák, J.: *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Praha Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2011, 256 stran. ISBN 978-8087146-48-4
- Hořák, J.: *Úmyslná usmrcení de lege ferenda*. *AUC- Iuridica* č. 2/2007, s. 133- 142

- Hořák, J.: Úmyslná usmrcení v afektu. Část I. Trestní právo č. 10/2008; Část II. Trestní právo č. 11/2008, s. 5-22
- Hořák, J.: Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. In: Jelínek, J. (ed.): O novém trestním zákoníku : sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2009, trestněprávní sekce. Praha : Leges, 2009, s. 72-86 • Hořák, J.: Vyprovokované zabití v německém trestním právu. Kriminalistika č. 4/2008, s. 253-276
- CHMELÍK, J.: NOVOTNÝ, F.: STOČESOVÁ, S. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 311 s. ISBN 978-80-7380-583-8.
- Kroulík, P. a kol.: Odhalování a objasňování závažných trestných činů proti životu a zdraví. Praha : Kriminalistický ústav VB 1989
- Martingal, Moira: Kanibalové : bestiální zabijáci. Praha : Jan Vašut, 2001. 160 s.
- Martingal, Moira: Kanibalové : vraždící monstra. Praha : XYZ, 2006. 351 s.
- Musil, Jan: Český trestní zákon potřebuje diferencovanější skutkovou podstatu úmyslného usmrcení. Trestní právo č. 10/2004, s. 10-14; též In: Záhora, J. (ad.):
- NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s.94-134. ISBN 978-80-7380-651-4.
- NOVOTNÝ, František a kol. *Praktikum Trestní právo hmotné*. 2005. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-39-3.
- Právnická fakulta University Komenského, 1927, 88 stran
- ROLUX, J. a kol. *Sexual Murderers: A Comparative Analysis and New Perspectives*. John Wiley and Sons, ltd. 2007
- Protivinský, M.: Od analýzy případu k profilu pachatele. *Kriminalistika*, 2007, 1, 63-69
- Rauscher, Rudolf: *Usmrcení člověka v českém právu zemském*. Bratislava
- Rekodifikácia trestného práva.Zborník. Bratislava : APZ, 2004, str. 76-87
- SCHECHTER, H. *The Serial Killer Files*. Balantines Books, 2003
- SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-807380-389-6.
- TAUCHEN, Jaromír a Karel SCHELLE. *Trestné činy proti životu a zdraví včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2015. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-248-8.

- Trestní právo včera a dnes TAUCHEN, Jaromír, Karel SCHELLE a kolektiv. *Trestné činy proti životu a zdraví včera a dnes*. Ostrava: Key Publishing, 2015. s. 160–166. ISBN 978-80-7418-248-8.
- VESELÝ, Luboš. Doživotí: autentické výpovědi doživotních vězňů. V Praze: XYZ, 2007. 446 s., [42] s. obr. příl. ISBN 978-80-87021-82-8
- WINTR, Jan a ANTOŠ, Marek (ed.). *Základní lidská práva a svobody*. Sborníky Právnické fakulty Karlovy univerzity, č. 63. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-87975-36-7.
- Zachar, Andrej: Odhal'ovanie a objasňovanie vražd. Trestní právo. č. 3/2006, č. 4/2006, s. 15 - 21
- Zapletal, J.: Úmyslná usmrcení. Kriminologická a trestně právní studie. Praha : Výzkumný ústav kriminologický, 1980

Právní předpisy

- *Trestní zákoník spolkové republiky Německo*. Online. Beck-online. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/documentview.seam?documentId=nnptembrgrpxe4by>. [cit. 2023-12-20].
- *Trestní zákoník Rakouska – Spolkový zákon z 23. ledna 1974*. Online. Beck-online. Dostupné z: <https://www.beckonline.cz/bo/documentview.seam?documentId=nnptembrgnpxe4bvřz3gymk7obtdoni>. [cit. 2023-12-20].
- Zákon č. 117/1852 Sb., zákon o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927.
- Zákon č. 86/1950 Sb. Trestní zákon. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1950-86>
- Zákon č. 63/1956 Sb., Zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950 Sb. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-63>
- Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník.
- *Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon*. Online. *Zákonypreludi.cz*. Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300>. [cit. 2023-12-20].
- Zákon č. 140/1961 Sb. Trestní zákon. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-140>

Soudní rozhodnutí

- Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 31. 10. 2014, sp. zn. 52 T 6/2014

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 07.12.1988, sp. zn. 1 TO 34/88, ECLI:CZ:NS:1988:1.TO.34.1988.1
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.03.2015, sp. zn. 4 Tdo 326/2015
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13.01.2021, sp. zn. 8 Tdo 1298/2021
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.12.2014, sp. zn. 4 Tdo 1573/2014
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.06.2013, sp. zn. 6 Tdo 617/2013.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.06.2016, sp. zn. 8 Tdo 747/2016
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.08.201, sp. zn. 4 Tdo 852/2015
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.04.2021, sp. zn. 8 Tdo 209/2021.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.01.2012, sp. zn. 3 Tdo 1539/2011.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.09.2010, sp. zn. 8 Tdo 1115/2010.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.07.2011, sp. zn. 6 Tdo 693/2011.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.03.2011, sp. zn. 4 Tdo 7/2011.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 06.09.2017, sp. zn. 7 Tdo 427/2017.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.09.201,6 sp. zn. 4 Tdo 1152/2016.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.10.2018, sp. zn. 7 Tdo 1333/2018.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.08.2019, sp. zn. 6 Tdo 984/2019
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.10.2020, sp. zn. 7 Tdo 1069/2020
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.04.2015, sp. zn. 8 Tdo 336/2015.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 5. 2015 sp. zn. 7 Tdo 538/2015
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13.08.2014 sp. zn. 8 TDO 860/2014
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.10.2020 sp. zn. 7 Tdo 1069/2020

Internetové zdroje

- *Dvojnásobný vrah se vyhne trestu. Byl nepřičetný.* Online. Novinky.cz. 2019. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-dvojnاسوبnyvrah-se-vyhne-trestu-byl-nepricetny-40296876>. [cit. 2024-03-26].
- *Nejvyšší soud upřesnil, co lze považovat za zvlášť surovou vraždu.* Online. Blesk.cz. 2018. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy->

livekrimi/573129/nejvyssi-soud-upresnil-co-lze-povazovat-za-zvlast-surovouvrazdu.html. [cit. 2023-12-20].

- *Spáchání činu zvlášť surovým způsobem*. Online. Epravo.cz. 2016. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/spachani-cinu-zvlast-surovym-zpusobem-100171.html>. [cit. 2023-12-20].
- TIBITANZLOVÁ, Alena a ŠIPULA, Robert. Vybrané aspekty trestného činu účasti na sebevraždě. Online. Advokátní deník. 2023. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2023/08/31/vybrane-aspekty-trestneho-cinu-ucasti-na-sebevrazde/>. [cit. 2024-03-13].
- *Vztah nepřičetnosti k trestnému činu opilství*. Online. Právní prostor. 2019. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/vztahnepricetnosti-k-trestnemu-cinu-opilstvi>. [cit. 2024-03-26].
- *Zapálil byt „jen tak“ i stovky ran nožem. Za co sedí v našich věznicích doživotně odsouzení*. Online. Echo24.cz. 2023. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/HLMDW/zpravy-domov-prehled-doivotneodsuzenych-v-cesku>. [cit. 2023-12-20].
- *Zvlášť trýznivý způsob u trestného činu vraždy*. Online. Epravo.cz. 2014. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/zvlast-tryznivy-zpusob-u-trestneho-cinu-vrazdy-95254.html>. [cit. 2023-12-20].
- *Žena obviněná z vraždy ve žďárské škole byla nepřičetná*. Online. Ct24.ceskatelevize.cz. 2015. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/zena-obvinena-z-vrazdy-vezdarske-skole-byla-nepricetna-137328>. [cit. 2024-03-26].

Elektronické akademické práce

- ELASHEG, Johana Sofia. *Eutanázie, asistovaná sebevražda a související trestné činy proti životu*. Online, rigorózní práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni – Fakulta právnická, 2022. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/50281/1/RP%2c%20Johana%20Sofia%20Elasheg.pdf>. [cit. 2024-03-24].